

Vlaams
Parlement

vergadering **C83**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs

van 14 januari 2016

INHOUD

INTERPELLATIE van Chris Janssens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de haperende controle op de Franstalige faciliteitenscholen – 13 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de ondersteuning van Brusselse scholen bij de sluiting ten gevolge van de terreurdreiging – 569 (2015-2016)	9
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over rationeel omgaan met minimumpakketten in het onderwijs – 680 (2015-2016)	15
VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het aanbieden van het vak levensbeschouwing, ethiek en filosofie (LEF) op school – 703 (2015-2016)	20

INTERPELLATIE van Chris Janssens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de haperende controle op de Franstalige faciliteitenscholen – 13 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Koen Daniëls

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, ik wil beginnen met het schetsen van een korte historiek van de faciliteitenscholen, wat hun doel was en is. In de jaren zeventig werd een convenant afgesloten tussen de beide toenmalige federale ministers bevoegd voor het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs, waarin werd afgesproken dat de Franstalige onderwijsinspecteurs de Franstalige faciliteitenscholen in Vlaanderen zouden opvolgen. Bij de grondwetsherziening van 15 juli 1988 werd de bevoegdheid over Onderwijs, inclusief de faciliteitenscholen, naar de gemeenschappen overgeheveld. In principe hadden die faciliteitenscholen ook een Vlaams leerprogramma moeten volgen, zij het dat de lessen in het Frans werden verstrekt. De onderwijskwaliteit had moeten worden opgevolgd door de Vlaamse onderwijsinspectie, maar daar kwam allemaal weinig van in huis. In de praktijk beperkte de Vlaamse inbreng zich tot het verstrekken van de centen.

Het duurde vervolgens tot 22 mei 1996 vooraleer het Vlaams Parlement aan de Vlaamse Regering vroeg de protocolakkoorden van de jaren 70 te wijzigen en te conformeren aan de wetgeving. Na meer dan tien jaar van vruchteloos onderhandelen tussen de Franstalige en Vlaamse onderwijsministers keurde op 23 oktober 2009 het Vlaams Parlement, na heel wat belangenconflicten, unaniem – op de enige vertegenwoordiger van de Union des Francophones na –, het zogenaamde Interpretatiedecreet goed, waardoor de Vlaamse eindtermen voor de faciliteitenscholen zouden gelden, de leerlingen zouden worden opgevolgd door de Vlaamse centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en het toezicht op de onderwijskwaliteit door de Vlaamse pedagogische inspectie zou gebeuren.

De francofone politici konden dat decreet maar matig waarderen en trokken daarop naar het Grondwettelijk Hof. Dat sprak op 28 oktober 2010 een merkwaardig arrest uit. Het bevestigde weliswaar dat de Vlaamse eindtermen ook gelden voor de Franse faciliteitenscholen en dat het onderwijsdepartement die scholen van de Vlaamse eindtermen op de hoogte moet brengen, maar het voegde daaraan toe dat die scholen vervolgens een afwijking kunnen vragen voor het pedagogisch programma van de Franse Gemeenschap en dat de vraag daartoe aan het Vlaams Parlement moet worden voorgelegd. Die zou de aanvraag blijkbaar niet kunnen weigeren. Wel liet het Grondwettelijk Hof de bepaling dat de leerlingbegeleiding in handen van de Vlaamse centra voor leerlingenbegeleiding stelt, onberoerd, op voorwaarde dat het personeel daarvan minstens tweetalig is en het Frans dus zou kennen.

Vlaanderen moet intussen de rekening blijven betalen. Alleen al voor de zes gemeenten uit de Vlaamse Rand liep dat bijvoorbeeld voor het schooljaar 2013-2014 op tot zo'n 12 miljoen euro. Uit het antwoord op mijn schriftelijke vraag nr.78 van 17 november 2015, dat mee de aanleiding is voor deze interpellatie, blijkt dat de schoolbesturen conform het arrest in februari 2011 schriftelijk werden verzocht om een aanvraag tot afwijking van de eindtermen in te dienen. Binnen de vooropgestelde termijn werd inderdaad een afwijkingsaanvraag ingediend waarbij gevraagd werd de eindtermen van de Franse Gemeenschap voor het basisonderwijs in de faciliteitenscholen te mogen volgen.

De Vlaamse onderwijsinspectie adviseerde op 28 november 2011 dat de gelijkwaardigheid zou kunnen worden uitgesproken, maar dan op basis van de

uitzonderlijke situatie van de afwijkingsaanvragen. Mogelijk werd daarmee gealludeerd op de onmogelijkheid de aanvragen te weigeren, zoals het Grondwettelijk Hof in zijn arrest stelde. Wat er ook van zij, er werd nog geen gelijkwaardigheid vastgesteld en dus nog geen bekrachtigingsdecreet aan het parlement voorgelegd.

Aan de voorwaarde dat de Franstalige onderwijsinspectie verslagen van de desbetreffende scholen zou bezorgen aan het Departement Onderwijs werd niet voldaan, laat staan dat de Nederlandstalige verslagen zouden zijn bezorgd, wat in feite decretaal verplicht is. Die verplichting bestond overigens vroeger ook al, maar er werd bij mijn weten nooit aan voldaan. Wellicht om die reden antwoordde u op mijn schriftelijke vraag niet of er al dan niet werd voldaan aan het wettelijk voorziene aantal lesuren Nederlands in de faciliteitenscholen. U deelde in uw antwoord ook mee dat de Franstalige faciliteitenscholen nog altijd geen beleidscontract hebben met een Vlaams CLB, zoals ook bepaald in het decreet.

Daarmee lijkt er vijf jaar na het arrest van het Grondwettelijk Hof en zes jaar na de goedkeuring van het Interpretatiedecreet waarmee de grote meerderheid van dit parlement een einde wenste te maken aan de onvoorwaardelijke subsidiëring van het Franstalig onderwijs in Vlaanderen en in de Vlaamse Rand in het bijzonder, op het terrein weinig of niets veranderd.

Daartegenover staat dat de Franse Gemeenschap en het gemeentebestuur van de Henegouwse faciliteitengemeente Komen al zo'n 35 jaar niet thuis geven op de vraag tot inrichting van Nederlandstalig onderwijs in die gemeente. Daardoor maakt de Vlaamse school in de Waalse faciliteitenschool Komen met een honderdtal leerlingen deel uit van het Gemeenschapsonderwijs. U noemde die situatie enige tijd terug "principeel ongemakkelijk". In het prachtige Limburgse Voeren zouden de leerlingen van de Franstalige privéschool in feite onder het collectief huisonderwijs moeten vallen. Nochtans blijken er in die gemeente geen kinderen die huisonderwijs volgen, geregistreerd te staan. Dat komt omdat ze tot het Franstalig onderwijs worden gerekend. De organiserende vzw ontvangt bijvoorbeeld voor 2016 715.000 euro van de Franse Gemeenschap. Deze inbreuk op het territorialiteitsbeginsel bestaat ondertussen al ongeveer 25 jaar.

Ik wil u daarover enkele pertinente vragen voorleggen. Hoe verklaart u dat de Franstalige faciliteitenscholen in Vlaanderen nog geen beleidscontract hebben afgesloten met een Vlaams CLB, zoals het Interpretatiedecreet oplegt? Is er bij het Franstalig departement onderwijs al aangedrongen op het verkrijgen van inspectieverslagen, zoals de wet het voorschrijft en zoals het Grondwettelijk Hof heeft bevestigd? Weet u of de wettelijk opgelegde lessen Nederlands in de faciliteitenscholen wel of niet worden verstrekt? Acht u het onder die omstandigheden – de voorwaarden van het Interpretatiedecreet worden niet nageleefd – nog gerechtvaardigd om subsidies toe te kennen aan de Franstalige faciliteitenscholen in Vlaanderen? Hoe verklaart u de situatie dat in Voeren geen sprake is van collectief huisonderwijs terwijl in Sint-Martens-Voeren wel degelijk een Franstalige privéschool functioneert?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Voorzitter, collega's, ik dank u voor deze zeer interessante vraag. Het bracht me ertoe om niet één maar twee personen ter versterking mee te brengen. Onder meer Wouter, die jurist is op het departement, en deze problematiek al jaren volgt. U merkt ook zijn vermoeide blik op, en dat heeft alles te maken met uw interpellatie. *(Gelach)*

De situatie van de Franstalige faciliteitenscholen is een complex gegeven. We moeten er ons dan ook voor hoeden de situatie te simplificeren. Uit uw vraag blijkt alleszins dat u dat niet doet. Ik wens als minister ervoor te zorgen dat het arrest van het Grondwettelijk Hof – dat sommigen merkwaardig noemen – zo

goed mogelijk wordt uitgevoerd en dat de scholen kunnen blijven werken tot er een definitieve oplossing is. Het arrest van het Grondwettelijk Hof stelt over het afsluiten van een beleidscontract met het CLB het volgende: "Volgens artikel 41 van dat decreet kan een centrum voor leerlingenbegeleiding slechts worden gefinancierd of gesubsidieerd indien het de bepalingen naleeft met betrekking tot de onderwijstaal en taalkennis van het personeel zoals bepaald in de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs en in de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken. Bijgevolg kan de verplichting bepaald in artikel 2, tweede lid, 4°, om een beleidscontract of een beleidsplan te sluiten met een door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd centrum voor leerlingenbegeleiding slechts worden opgelegd indien de Vlaamse Regering in het werkingsgebied van de betrokken scholen een centrum voor leerlingenbegeleiding financiert waarvan het personeel het bewijs heeft geleverd van een grondige kennis van de onderwijstaal van de instelling, te dezen het Frans."

In onze decreten over de rechtspositie is het vereiste taalkennisniveau voor de meeste ambten het niveau B2 van het Europees Referentiekader voor Talen. Ik verwijs dan bijvoorbeeld naar artikel 19ter van het decreet over de rechtspositie van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs. Gezien de situatie van deze CLB's kunnen we die verplichting wellicht beperken tot de personeelsleden die rechtstreeks met de ouders of leerlingen van de Franstalige scholen in contact komen. Maar zelfs dan gaat het om meerdere personeelsleden. De Franstalige faciliteitenscholen hebben inderdaad nog geen beleidscontract met een Vlaams CLB lopen. Maar we moeten er ons bewust van zijn dat een vraag naar zo'n contract impliceert dat de betrokken CLB's voldoende personeelsleden moeten hebben die het Frans op niveau B2 van het Europees Referentiekader voor Talen machtig zijn.

Uw vraag over de inspectieverslagen is erg terecht. Het arrest 60/2011 van 5 mei 2011 van het Grondwettelijk Hof bepaalt op pagina 35 dat het de taak is van de Franstalige onderwijsinspectie om het inspectieverslag, vertaald in het Nederlands, te bezorgen aan de Vlaamse administratie. Tot op heden is dit niet gebeurd, zo heb ik tot mijn verbazing vastgesteld. Ik stel ook vast dat in het verleden Vlaanderen deze vraag nog niet heeft gesteld. Ik heb begrepen dat dit te maken heeft met het feit dat men eigenlijk eerst de discussie over de eindtermen wilde afronden, om pas nadien de vraag te stellen. Eventueel kan Wouter daarover meer uitleg geven. Inmiddels heb ik mijn administratie gevraagd deze verslagen op te vragen. Het is natuurlijk zo dat dit spontaan zou moeten gebeuren, want de regelgeving is op dat punt duidelijk. Maar goed, het is niet gebeurd, dus de vraag om het te doen drong zich op.

Ik beantwoord nu de derde vraag. De wettelijk voorziene lessen Nederlands in de faciliteitenscholen zijn een verplichting die voortvloeit uit de Taalwet van 2 augustus 1963. In de jaarlijkse aanvragen die de betrokken scholen ons sturen – in afwachting van een definitieve regeling – bevestigen ze ons dat ze deze verplichting strikt nakomen. Die verplichting komt neer op wekelijks 4 uur Nederlands in de tweede graad en 8 uur in de hogere graden. De toetsing of dit effectief gebeurt, is geen bevoegdheid van de Vlaamse onderwijsinspectie. Het Grondwettelijk Hof stelde immers dat de controle op de faciliteitenscholen door de Franstalige inspectie moet gebeuren. In mijn schrijven aan de Franstalige collega's over de inspectieverslagen wordt expliciet gevraagd of dat ook gebeurt.

Wat uw vierde vraag betreft, kan ik het volgende meedelen. We proberen de regelgeving zo goed mogelijk uit te voeren. In artikel 129 van de Grondwet staat dat de Vlaamse Gemeenschap bevoegd is om het taalgebruik in het Nederlandse taalgebied te regelen. Hetzelfde artikel stelt in paragraaf 2 ook dat voor gemeenten met een bijzondere taalregeling – de faciliteitengemeenten dus – het gebruik van de talen in onderwijs een federale bevoegdheid blijft. Dit brengt ons

dus bij de situatie dat voor de erkenning en subsidiëring Vlaanderen bevoegd is, maar voor het gebruik van de talen de federale overheid.

Mijn administratie voert de controle op de leerplichtwetgeving strikt uit. Kinderen die in Vlaanderen wonen en ingeschreven zijn in een Vlaamse erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school, voldoen aan de leerplichtwet. Leerlingen die op de rol staan van het Franstalig onderwijs, voldoen ook aan de regelgeving rond de leerplicht. Enkel kinderen die we op geen enkele lijst terugvinden, worden aangeschreven en er wordt onderzocht of ze zich confirmeren aan de leerplichtwet. Sinds schooljaar 2013-2014 vallen de leerplichtige leerlingen uit de privé-scholen onder het stelsel van huisonderwijs. Hun ouders zijn verplicht een verklaring van huisonderwijs in te dienen bij het Agentschap voor Onderwijsdiensten. De voorbije schooljaren werden er echter geen kinderen die hun domicilie hebben in Voeren, ingeschreven in het huisonderwijs. De website van de Franstalige school van Voeren toont aan dat er wel degelijk Franstalig basisonderwijs wordt gegeven. Naar analogie met de logica die het Grondwettelijk Hof heeft gevolgd over de inspectie, zou het de Franse Gemeenschap toekomen dit privé-onderwijs te inspecteren. De Franse Gemeenschap is dan wel verplicht ons een vertaalde kopie van het inspectieverslag te bezorgen. Ook wat dat betreft, is de vraag intussen gesteld of die privéschool is geïnspecteerd, en zo ja, wat de bevindingen zijn.

Er zijn dus twee luiken: de overeenkomst enerzijds en de inspectieverslagen anderzijds. Voor beide is en wordt actie ondernomen.

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor uw antwoord.

U hebt een voornamelijk juridisch gefundeerd antwoord gegeven – mijn felicitaties daarvoor aan uw medewerker – maar een weinig politiek antwoord. Ik vind dat politieke aspect toch ook wel belangrijk omdat we bij de totstandkoming van het Interpretatiedecreet van 2009 en in de periode daarvoor, bij de onderhandelingen tussen verschillende Franstalige en Nederlandstalige ministers, natuurlijk hebben gemerkt dat de Franstaligen dit decreet helemaal niet zagen zitten, dat ze geprobeerd hebben om het te blokkeren met belangenconflicten en dat ze nu, vijf of zes jaar na de goedkeuring van het decreet, nog altijd niet aan de voorwaarden voldoen.

Het is dan belangrijk om de oorspronkelijke bedoeling van die faciliteitenscholen in herinnering te brengen. Het was de bedoeling om de betrokken Franstalige kinderen in die scholen de kans te geven om via het geven van lessen Nederlands zonder taalachterstand eventueel door te schuiven naar een Nederlandstalige middelbare school omdat men zich nu eenmaal in Vlaanderen bevindt. Wie zou denken dat wij Franstalige leerlingen en hun ouders viseren, denkt niet juist. We hebben net tot doel om de kwaliteit van het Franstalig onderwijs in die betrokken gemeente te bewaken en te waarborgen.

Als we dan vaststellen dat er door de Franstalige onderwijsinspectie geen verslagen worden overgemaakt aan de Nederlandstalige onderwijsadministratie – laat staan dat die verslagen worden vertaald in het Nederlands –, dan is er natuurlijk geen enkele mogelijkheid tot kwaliteitscontrole terwijl de betrokken schoolbesturen natuurlijk wel getuigschriften afleveren. We hebben dus geen enkele garantie dat het onderwijs dat met Vlaams belastinggeld wordt gesubsidieerd, ook voldoet aan de door ons vooropgestelde kwaliteitseisen.

Minister, als we merken dat geen enkele faciliteitenschool voldoet aan de subsidiëeringsvoorwaarden om een contract af te sluiten met een Vlaams CLB, zoals bepaald in het decreet, dan moeten we ons toch vragen stellen. Als we onze

eigen decreten ernstig willen nemen en als we de naleving ervan willen afdwingen, dan hebt u geen andere keuze dan de subsidiëring van die scholen die niet aan de decretale voorwaarden voldoen, in principe stop te zetten.

Het is niet mijn pleidooi om scholen op droog zaad te zetten, maar u moet er wel voor zorgen dat de voorwaarden in het decreet, worden nageleefd. Minister, ik doe een beroep op u om de diverse aspecten die in het Interpretatiedecreet worden opgesomd en die tot nu toe niet worden nageleefd door die Franstalige faciliteitenscholen, te controleren en indien nodig te sanctioneren.

Dat de pedagogische inspectie van Vlaamse scholen – alhoewel ze Franstalig zijn, zijn het nog altijd Vlaamse scholen – gebeurt door de Franse Gemeenschap, is natuurlijk een anomalie, ook al heeft het Grondwettelijk Hof daartoe beslist.

Minister, ik wil u oproepen dat u, na wat u hebt gezegd en bevestigd, namelijk dat de voorwaarden opgenomen in het decreet duidelijk niet worden nageleefd, die scholen ter verantwoording roept, dat u vraagt waarom dat niet gebeurt en dat u ervoor zorgt dat alle scholen zich in orde stellen met het decreet dat hier in dit parlement bijna unaniem is goedgekeurd.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, collega Van Dijck, die een van de trekkers van dit Interpretatiedecreet was, is momenteel verontschuldigd. We blijven evenwel nog altijd achter de inhoud staan van het Interpretatiedecreet dat toen is goedgekeurd. Het probleem is echter dat op 28 oktober 2010 het Grondwettelijk Hof inderdaad een arrest heeft gevelde waarbij een aantal artikelen vernietigd zijn. Het Grondwettelijk Hof baseert zich op een protocol van de jaren 70 om een gaatje te vinden om vier belangrijke zaken uit het decreet aan te pakken: de door het Vlaams Parlement vastgelegde ontwikkelingsdoelen en eindtermen moeten worden geïmplementeerd tenzij een afwijking wordt gevraagd en deze wordt bekrachtigd door het Vlaams Parlement; de controle van de Vlaamse onderwijsinspectie, georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschap, moet worden aanvaard; er moet een leerplan worden toegepast dat door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd; en een beleidsplan of beleidscontract moet worden afgesloten met een Vlaams CLB.

Helaas zijn inderdaad een aantal bepalingen vernietigd. Dat kunnen we politiek jammer vinden, maar juridisch kunnen we die vernietiging alleen maar vaststellen. We vinden het belangrijk om in deze de rechtsstaat te volgen. Het arrest is wat het is, ook al kunnen we dat betreuren.

Collega Janssens haalt wel terecht een aantal vragen aan. Het Grondwettelijk Hof heeft wel een aantal zaken overleefd gelaten. Daar zitten weliswaar enkele vreemde kronkels in, bijvoorbeeld dat wanneer ze het vragen, dat niet geweigerd kan worden. Die manier van werken is raar en we kunnen ons de vraag stellen in welke mate je daar inhoudelijk tijd in moet investeren, als het toch niet kan worden geweigerd.

Anders is het met de inspectieverslagen, want dat interesseert ons wel. Minister, we willen er sterk op aandringen dat we die verslagen zouden krijgen. Het gaat immers om een impliciete gelijkwaardigheidsinschatting van de 'socles de compétences' en de eindtermen. Als we kijken naar internationale onderzoeken die het onderwijsniveau vergelijken in Vlaanderen en in Franstalig België, stellen we vast dat Vlaanderen heel wat beter scoort dan Franstalig België. Voortgaand op het arrest van het Grondwettelijk Hof zou dat kunnen impliceren dat onze eindtermen en ontwikkelingsdoelen beter zijn dan de socles de compétences. Met het huidige regeerakkoord willen we ze zelfs nog ambitieuzer en concreter formuleren. Daarom is mijn vraag of die inspectieverslagen, zoals alle andere, online kunnen worden geplaatst zodat ze publiek te raadplegen zijn.

Collega Janssens haalt een heikel punt aan wat betreft Komen en Voeren. Het is bekend dat de Vlaamse subsidieregels gunstiger zijn dan de subsidieregels zoals ze gelden in Wallonië. Die school wordt bezocht door Nederlandstalige Vlamingen. We moeten die vraag inderdaad politiek stellen. Als we dat afdwingen in Komen betekent dat dat we Vlaamse leerlingen erop achteruit laten gaan, want zij vallen onder het Franstalige subsidiestelsel. Contacten met de school leren ons dat ze daar niet voor staan te springen. Dat is hier onlangs aan bod gekomen naar aanleiding van een vraag die daarover werd gesteld. We moeten dus blijk geven van pragmatisme, rekening houdend met de realiteit van het arrest van het Grondwettelijk Hof. We hadden veel liever het Interpretatiedecreet overeind gehouden.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik vind dit een zeer vreemde situatie. Ik heb tot mijn verbazing vastgesteld dat er geen inspectieverslagen zijn, en al helemaal geen vertaalde inspectieverslagen, wat eigenlijk spontaan zou moeten gebeuren. Terwijl u nog aan het spreken was, was ik nog aan het discussiëren, wat misschien oneerbiedig overkwam, maar ik wou weten op welke eindtermen de inspectie zich moet baseren. Welnu, als je het decreet neemt, dat niet vernietigd is, zijn dat de Vlaamse eindtermen. Als je daarop gaat controleren, is het wel zo dat ze een afwijkingsaanvraag hebben ingediend. Ze zullen zich daarop beroepen. Daar is nooit een antwoord op gekomen omdat de inspectie niet volledig was. Het is dus een zeer vreemde situatie die wel degelijk dient te worden opgelost. Daarover ben ik het met u eens. We zijn intussen zes jaar later en er is niets veranderd.

Als scholen die afwijking vragen, moet dat bekrachtigd worden door het Vlaams Parlement, maar liefst met een positief advies van de inspectie. Een aantal knelpunten maken dit dus extra moeilijk. Leerplannen kunnen we niet toepassen, maar als het om de eindtermen gaat, zijn de Vlaamse van toepassing. Er zit nog heel veel ruis op de boodschap, maar er is geen reden om niet te informeren naar de manier waarop geïnspecteerd is en om vertaling te vragen. We zullen dat krijgen en ik zal proberen alles juridisch wat uit te klaren.

Collega Janssens, als politicus zou ik mij druk kunnen maken over deze vervelende toestand, aangezien twee van de vier onderdelen zijn vernietigd, wat het juridisch niet gemakkelijker maakt. Ik vind dat absoluut niet aangenaam, maar het moet wel werkbaar blijven. Ik wil zeker dat daar verder onderwijs verschaft wordt en dat wilt u ook, heb ik begrepen. Sta mij toe om de komende maanden te werken aan een oplossing.

Ik sluit mij aan bij de laatste opmerking van collega Daniëls over de omgekeerde situatie. Daarover is een aantal weken geleden een vraag om uitleg gesteld en we hebben het daar al over gehad. We waren het daar trouwens allen over eens en ik zag dat u instemmend knikte, collega Janssens. Ik ga er dus van uit dat u het daar ook mee eens bent.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor het engagement om de situatie te willen uitklaren. Dat is wel nodig. Het decreet is goedgekeurd in 2009 en in 2011 werd voor het eerst een afwijking gevraagd. We zijn intussen al een aantal schooljaren verder en aan heel wat decretale voorwaarden wordt helemaal niet voldaan. Als we van burgers verwachten dat ze de wetten naleven, dan verwachten we natuurlijk ook van faciliteitenscholen en van inspecties dat ze de wetten en decreten naleven en indien dat niet het geval is, dat ze daarvoor ter verantwoording worden geroepen en, in voorkomend geval, ook worden gesanctioneerd.

Ik ben dus tevreden met uw engagement om verder duidelijkheid te scheppen in deze en ik hoop dat u er met evenveel goede wil voor zult zorgen dat alles wat

krom is recht getrokken wordt. Over enkele maanden zullen we u hierover opnieuw om een stand van zaken vragen.

De voorzitter: De interpellatie is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de ondersteuning van Brusselse scholen bij de sluiting ten gevolge van de terreurdreiging – 569 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord

Elke Van den Brandt (Groen): Ik heb deze vraag twee of drie keer ingediend, telkens aangepast aan de veranderde realiteit. In november 2015 werden de scholen een aantal dagen gesloten wegens de terreurdreiging. Het is nu een goed ogenblik om daarop terug te kijken en het te evalueren. Ik hoop dat dit een eenmalige situatie was, die we nooit meer zullen meemaken. Toch kunnen we er maar beter uit leren en ervoor zorgen dat we het de volgende keer beter of anders doen dan deze keer.

Concreet was wat de scholen gedaan hebben indrukwekkend. Ze hebben op heel korte termijn alle ouders verwittigd. Het nieuws is pas zondagavond gekomen. De scholen hebben dan de ouders gebeld, gemaïld, alles gedaan om iedereen te verwittigen. Zodra de scholen weer opengegaan zijn, hebben ze opnieuw alle ouders verwittigd, klasgesprekken voorbereid, ouders hebben brieven gekregen met tips over de manier waarop ze met hun kinderen konden praten over terreur. Wat de scholen op korte termijn hebben gedaan, is dus vrij indrukwekkend. Zowel de leerkrachten zelf als de scholen hebben zich als een bondgenoot getoond om de veiligheid, de verbondenheid die Brussel op dat ogenblik nodig had, te bieden.

Toen de scholen heropend werden, moesten ook maatregelen worden getroffen. Die heropening is op de meeste plaatsen vlot verlopen, er zijn geen signalen gekomen van scholen waar dat verkeerd is gelopen. Ook daar werden de ouders bij betrokken. Toen de terreurdreiging gedaald is, werden die maatregelen gradueel afgebouwd.

Ik kan niet zeggen dat dit alles slecht verlopen is. Minister, ik denk dat u daarin ook een verantwoordelijkheid hebt gehad. Het feit dat dit alles goed gecoördineerd was, is belangrijk, en dat zal zeker ook tijd, energie en expertise van u hebben gevergd. Toch was het een verregaande maatregel, die een impact had op de manier waarop mensen hun stad beleven en hun kinderen naar school brengen; met een gevoel dat het misschien niet veilig is. Dan wordt van ouders wel heel veel gevraagd. Er is altijd benadrukt dat scholen op zich wel veilig zijn, dat ze geen doelwit zijn, maar toch rees die vraag of de school wel een veilige plek was voor het kind. Scholen moeten altijd een veilige plek zijn voor onze kinderen. Ook voor kinderen zelf is het moeilijk om te begrijpen waarom de school gesloten werd. De impact daarvan op Brussel, op de Brusselaars en het Brussels leven kunnen we niet onderschatten.

Ik heb in dit verband een aantal praktische vragen, maar ik zal beginnen met de grotere vragen.

Minister, hoe zult u die situatie zelf evalueren, welk traject hebt u voor ogen? U had dit niet zien aankomen, dus nu moet worden nagegaan wat er gebeurd is. Op welke manier wilt u een evaluatie maken, zowel van de sluiting als van de heropening?

Op welke manier zal er nog meer informatie gegeven worden aan de ouders? Zij hebben hier heel bereidwillig aan meegewerkt. Tijdens heel de terreurdreiging hebben de Brusselaars zich heel volwassen getoond. Toen de politie vroeg om te zwijgen, hebben we allemaal kattenposters gepost. De Brusselaars hebben dus getoond dat ze op een volwassen manier met informatie kunnen aangaan. Ze hebben ook aanvaard dat hun stad twee, drie dagen werd platgelegd. Toch zitten nog heel veel mensen met vragen over het waarom. Zeker wat de scholen betreft, vragen ze zich af op die sluiting wel nodig was, op basis van welke informatie ze gesloten werden. Die informatie is nooit op structurele wijze aan de mensen gegeven. Er zijn persconferenties geweest van onze premier en een aantal andere persconferenties. Ik denk dat via dezelfde kanalen die gebruikt werden voor de aankondiging dat de scholen gesloten werden, het goed zou zijn aan te kondigen wat er gebeurd is, waarom het gebeurd is, en waar de mensen antwoorden kunnen krijgen op vragen die ze nog hebben.

Minister, op welke manier plant u nog andere communicatie over wat gebeurd is, waarom het gebeurd is? Het gevoel bestaat immers dat nog veel mensen vragen hebben en het is heel belangrijk het vertrouwen van de mensen te behouden en ook het vertrouwen van de burgers in veiligheidsmaatregelen te behouden.

Ik ga over tot de praktische vragen. Hoe hebt u in dit traject de scholen begeleid in die verschillende fases, zowel met betrekking tot de communicatie ten behoeve van de leerlingen en de ouders als de beveiliging van de school? Zijn alle scholen heropend op 25 november of bleven er scholen gesloten? Ik heb gehoord dat toch één school niet heropend zou zijn. Waarom zou dat zo zijn? In welke mate was de heropening ook een volledige herstart? Waren er bijvoorbeeld meer afwezige leerlingen dan anders? We konden immers vaststellen dat er een heel hoog absentisme was van leerlingen. Waren alle leerkrachten opnieuw op post of kon ook bij hen worden vastgesteld dat het absentisme hoger was dan op andere dagen en dat er dus misschien toch een verhoogde afwezigheid was?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Door de vragen die de afgelopen weken gerezen zijn, heb ik al heel uitvoerig geantwoord wat allemaal gecommuniceerd werd ten behoeve van de scholen. Ik heb dat overzicht opnieuw bij, maar u stelt uiteraard ook een aantal praktische vragen.

U kunt mijn antwoorden lezen in dat overzicht. Kort samengevat werden in de nasleep van de aanslagen zes extra nieuwsbrieven van Schooldirect verstuurd naar alle scholen, alle centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's). Daarin werd aandacht besteed zowel aan de manier van omgaan met de kinderen, aan praattips, als aan de veiligheid zelf. Waakzaamheid: wat betekent niveau drie, wat te doen bij niveau vier? Er is dus heel veel duiding gegeven aan de scholen. Ik heb in die periode zelf een aantal scholen in het Brusselse bezocht. Ik heb gezien dat ze heel rigoureuze alle aanbevelingen hebben opgevolgd, hoewel ze niet dwingend waren. Het waren aanbevelingen zoals het sluiten van de poort enzovoort. We hebben gezien dat het gewerkt heeft.

Een nieuwsbrief, Schooldirect, wordt verstuurd naar 14.300 abonnees. Alle directeurs in heel Vlaanderen, van alle onderwijsniveaus zijn daarin begrepen, inclusief de CLB's, maar niet het hoger onderwijs, waarvoor er een aparte communicatie is.

Ik heb daarover dus zeer uitgebreid uitleg gegeven. Het zou me nu te ver leiden om alles u opnieuw in detail voor te lezen.

Specifiek naar leerkrachten werd er een Lerarendirect gestuurd op 19 november en in een extra editie van 24 november werd aandacht besteed aan tips om te

praten met leerlingen en ouders, om scholen te begeleiden in een en ander. Die nieuwsbrief bereikt ongeveer 28.000 Vlaamse leraren. Online heeft Klasse aandacht besteed aan de short story 'Leerkracht Lisa vertelt over eerste schooldag na Parijs'. Er is dus zeer veel informatie verspreid, zowel over de aanpak van de menselijke aspecten als de beveiligingsmaatregelen die werden genomen.

Mevrouw Van den Brandt, dat neemt niet weg dat ik uw mening deel in de kwestie of het wenselijk is om scholen te sluiten. Het antwoord op die vraag is voor mij zeer nadrukkelijk 'neen'. Ik vind dat geen goede maatregel en ik vind het niet wenselijk dat scholen worden gesloten.

Die maatregel is ook voor mij zeer verrassend gekomen. Ik heb de minister-president gehoord op het moment dat de Veiligheidsraad startte. We waren van mening dat onderwijs ook door de politiek moet worden beschouwd als een veilige haven en dat scholen zeker niet moesten worden gesloten. Dat stond dus totaal niet in de sterren geschreven. We hadden twee Schooldirecten voorbereid: één Schooldirect voor als het dreigingsniveau op drie zou blijven en één Schooldirect indien er bijkomende maatregelen zouden worden genomen naar scholen toe. We hadden echter geen Schooldirect voorbereid in verband met een sluiting.

In de loop van die vergadering is de situatie dus veranderd. Ik was daar niet bij. Er is ons ook geen verklaring per brief gegeven waarom dat is gebeurd. Men heeft toen geoordeeld dat er acuut gevaar was en er is toen beslist om te sluiten. De premier heeft dat via een persconferentie gecommuniceerd. Dat is nog nooit op die manier gebeurd. Dat was ook voor ons een unieke situatie, waaraan wij ons – met dank aan mijn administratie – zeer snel hebben geprobeerd aan te passen. We hebben meteen nieuwe informatie opgesteld en hebben alle scholen verwittigd. Die scholen zijn daar perfect mee omgegaan. Ook de ouders zijn daar op een schitterende manier mee omgegaan. U hebt dat zelf gezegd. Ook lokale besturen hebben dat zeer plichtsbewust opgenomen. In de Rand heeft men op een aantal plaatsen – bijvoorbeeld in Vilvoorde, mijnheer De Ro – beslist om daarin mee te gaan. Ik vind dat allemaal oké, maar dat neemt niet weg dat die beslissing zeer onverwacht is gekomen. Daarvoor bestaat inderdaad ook geen draaiboek. Op dat moment moet je de menselijke schakels gebruiken. Die hebben gewerkt. Wat dat betreft: alle pluimen aan al wie begaan is met onderwijs.

Maar inderdaad, we moeten nu wel een evaluatie achteraf maken. Er bestaat geen draaiboek voor als de scholen plots worden gesloten. We maken dat draaiboek op dit moment op. Wie moet dat beslissen? Een Veiligheidsraad? Of moet er een bijzonder besluit zijn van de minister van Binnenlandse Zaken? Op lokaal niveau is het de burgemeester die die bijzondere bevoegdheden heeft. We moeten dat allemaal op een rijtje zetten. Wie beslist? Hoe communiceer je daarover? Wat zijn de extra veiligheidsmaatregelen die moeten worden genomen?

We hebben daar dinsdag beleidsraad over gehouden. Mijn administratie maakt dat momenteel op. We vragen alle scholen ondertussen om in hun noodplanning maatregelen op te nemen in verband met extra terreurdreiging. We zullen daarvoor wat tips rondsturen. Want ook dat staat vandaag nog niet vermeld op de huidige noodplanningen. Men heeft voor van alles en nog wat een noodplanning, maar terreur is een nieuw gegeven. Moeten we dat dan doodzwijgen? Neen, we moeten dat – zonder veel administratieve overlast te creëren – mee integreren. Dat wordt geëvalueerd en aan alle scholen meegedeeld.

Wat hebben we wel beslist? Dat stond ook in een van onze nieuwsbrieven. Bij de beslissing om onze scholen te sluiten – zeker omdat die zo acuut werd genomen – hebben we ervoor geopteerd om scholen in deze moeilijke omstandigheden geen extra administratieve lasten te bezorgen. We hebben dus niet gevraagd om meldingen aan de administratie door te sturen met betrekking tot afwezigheid van

leerlingen en personeelsleden als gevolg van de terreurdreiging. Dat is ook logisch, aangezien we hadden beslist om te sluiten.

Wat het gewone absenteïsme van leerlingen betreft, heeft het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODI) de gegevens voor het kleuteronderwijs en het leerplichtonderwijs van 18 november vergeleken met die van woensdag 25 november, de dag waarop de scholen werden heropend. Woensdag 18 november was een doorsneewoensdag – er was geen griep epidemie, geen staking en het was geen verlofdag – en biedt daarom een zeer goed vergelijkingspunt.

We stellen vast dat er een verminderde aanwezigheid was bij kleutertjes op 25 november. Op 18 november waren er 8365 aanwezigen en op 25 november 6329. Die eerste dag was dus nog moeilijk, maar de dagen nadien was alles terug in orde. Wat de afwezigheden bij leerplichtige leerlingen betreft, zien we op 18 november 635 afwezigen en op 25 november 1774 afwezigen, dus ook een iets hoger aantal.

Wat de leerkrachten betreft, kunnen we op basis van de bevraging van de dienstonderbrekingen voor het onderwijspersoneel van de Brusselse scholen op 18 en 25 november concluderen dat er geen verhoogd absenteïsme was als gevolg van de terreurdreiging. Dat toont aan wat ik al drie weken in deze commissie zeg: de leerkrachten die willen lesgeven – terreurdreiging ja of nee – komen naar scholen en laten zich niet intimideren door die omstandigheden. Ik vind dat een schitterende zaak.

Hoe evalueren we? Eén of twee scholen zijn nog niet opengegaan, maar dat had wat praktische oorzaken zoals toegangspoorten en het vervoer. Dat heeft één dag geduurd en was de dag nadien al opgelost. Ik zal daarrond ook geen sancties ondernemen. Waarom zouden we dat ook doen? Ook heeft één gemeente beslist om de scholen een dag langer dicht te houden, maar dat was om dezelfde redenen als die twee scholen.

Mijn administratie bekijkt hoe we structureel kunnen anticiperen op zo'n situatie. Nogmaals, ik zal daar niet op anticiperen opdat het nog eens zou gebeuren, want ik wil eigenlijk geen sluiting. Maar we moeten er natuurlijk wel voor zorgen dat we goed kunnen werken. Ik zal geen grote extra administratieve ballast opleggen. Als we zien dat de ketting werkt, moeten we er ook voor zorgen dat hij spontaan kan blijven werken en dat men 's avonds geen honderd formulieren moet invullen om ervoor te zorgen dat het gebeurt.

Er is nog een werkpunt. We stemmen af met de federale overheid op welke manier we de beschikbare instrumenten, zoals de PLP 41, de omzendbrief, moeten aanpassen. U weet dat de PLP 41 zegt dat de politie ervoor moet zorgen dat er voor elke school een aanspreekpunt is. Ik heb nu, naar aanleiding van de crisis, vastgesteld dat dit niet op alle plaatsen het geval is. Dat kan natuurlijk niet. De omzendbrief bestaat en wordt ook gebruikt om informatie aan scholen te vragen. Elke school moet zijn aanspreekpunt hebben. Dat zijn we nu samen met de federale overheid op orde aan het stellen.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, ik heb ook alle respect voor de manier waarop dit is verlopen. De ketting heeft overal gewerkt, iedereen heeft zijn verantwoordelijkheid genomen. Ik hoop samen met u dat dit nooit meer hoeft te gebeuren, maar goed, we hebben nu geleerd dat we er klaar voor moeten zijn. Het is ook goed dat dit geëvalueerd wordt.

Ik heb nog één vraag. U hebt gezegd hoe u gaat communiceren. Mijn excuses trouwens, ik zal in de verslagen bekijken hoe daar in het verleden boodschappen

over werden gegeven. U vertelde hoe u op het moment hebt gecommuniceerd over de manier van omgaan met de kinderen en over de veiligheidsmaatregelen. Over één zaak is er nog geen communicatie gebeurd, en mij lijkt de tijd daar wel rijp voor: de waarom-vraag. U zei: "We hebben het niet zien aankomen, het was een acuut probleem, we hebben dat aanvaard." Het lijkt me goed dat u er bij de federale collega's op aandringt dat er een ruimere communicatie gebeurt over de vraag waarom dit nodig was en of de scholen echt nog wel veilig zijn, want die twee aspecten zijn natuurlijk met elkaar verbonden.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Voorzitter, minister, dit is een thema dat me die dagen ook heel erg heeft beziggehouden. Ik denk dat we wat in hetzelfde schuitje zaten. Uw statement over de wenselijkheid om scholen te sluiten onder eender welke dreiging, treed ik volledig bij. Het is het failliet van de democratie. Voor onze fractie zijn scholen nu net de uiting van belangrijke democratische waarden: ieder kind gaat ernaartoe, het moet er veilig zijn en het moet voor elke ouder duidelijk zijn dat hij of zij het kind er 's morgens, na 8.30 uur, kan achterlaten in de best mogelijke omstandigheden. Op de vraag of het echt nodig was, hebt u inderdaad al een paar keer heel duidelijk uw mening geventileerd. Ik kan die alleen maar bijtreden. Ik heb hetzelfde op microniveau kunnen waarnemen.

In verband met de evaluatie van de afwezigheden op 26 november is bij ons in ieder geval gebleken dat de maatregelen die we na de sluiting hebben genomen, vooral bij kleuters een rol hebben gespeeld. Zo hebben we beslist dat de kinderen tussen twee bepaalde tijdstippen op school moesten zijn. In die tussentijd waren de schoolpoorten dicht. Ze werden alleen opengemaakt voor wie zich kon identificeren. We hebben vastgesteld dat dit voornamelijk voor mama's en papa's van kleine kindjes een probleem was, want heel veel kleuters komen op gewone dagen later aan op school. Ik vind dat niet goed. We hebben het er hier in de commissie al verschillende keren over gehad. Het blijft een van mijn dada's dat we ouders er niet alleen van moeten overtuigen om hun kinderen in te schrijven, maar dat de kinderen ook tijdig en voor volledige dagen naar school moeten gaan. Het zijn net de kinderen die niet alle uren op school doorbrengen, die er het meeste nood aan hebben.

Ik sluit me ook aan bij mevrouw Van den Brandt en bij uw antwoord dat de mensen op het terrein een dikke pluim verdienen. Het is zelden gezien. Weinig sectoren kunnen doen wat er die zondagavond, 22 november, gebeurd is. Pas laat in de namiddag, rond 17 uur of 18 uur is er een beslissing gevallen. Tegen middernacht waren niet alleen alle scholen, alle directies en leerkrachten op de hoogte, maar zijn al die leerkrachten er ook in geslaagd om via allerlei middelen, sms, sociale media, smartschool en zo meer, de ouders te verwittigen. In mijn stad met bijna 8000 leerlingen, hebben we slechts een 40-tal mensen aan de schoolpoort aangetroffen op 23 november. Dat lijkt me een huzarenstukje. U hebt terecht al een pluim gegeven aan de mensen op het terrein, minister, ik wil me daar graag bij aansluiten.

Ik vind het wel spijtig dat in de nasleep van die sluiting één plaats de school gebruikt heeft als een politiek middel om extra politie af te dwingen. Ik zeg niet dat de gemeente ongelijk heeft in haar uitspraak dat ze in de Rand te weinig ondersteuning krijgt van de politie. Als we bekijken hoeveel middelen van de federale overheid voor politie naar de Brusselse gemeenten gaan en hoeveel naar de gemeenten in de Rand, dan is dat een terechte eis. Maar scholen sluiten als drukkmiddel, vinden wij absoluut niet kunnen.

Ook de politie wil ik een pluim geven. Op de dagen dat de scholen opengingen, heb ik op heel veel plaatsen niet alleen politionele aanwezigheid gezien, die was er bovendien op een manier die niet bedreigend overkwam op kinderen. De

politiemensen communiceerden heel open met de kinderen en de ouders. Dat heeft tot een heel snelle normalisering geleid.

Minister, ik heb twee kleine vragen. U sprak over noodscenario's. Ik kan alleen maar onderstrepen dat die hopelijk nooit meer nodig zijn, maar de essentie van zulke scenario's is dat we ze moeten maken in de hoop ze niet nodig te hebben. Ze dienen om voorbereid te zijn.

Het is nu allemaal redelijk vlot of heel vlot verlopen op het lokale terrein. In het kader van de Mexicaanse griep heeft AgODi een databank van gsm-nummers van directies aangemaakt. Het is misschien nuttig om eens na te gaan of deze databank 'à jour' wordt gehouden. Directies wisselen vaak en ook gsm-nummers veranderen al eens, of er is ondertussen een andere manier om mensen te bereiken. De Mexicaanse griep, dat was 2009. Ondertussen zijn er al veel communicatiemiddelen bij gekomen en/of ingeburgerd. De sociale media waren toen nog niet wat ze nu zijn. Misschien moeten ook dit soort gegevens in de databank worden opgeslagen. Toen stelden velen zich vragen bij het doorgeven van die gegevens, maar sindsdien is gebleken dat het voorhanden zijn van die informatie heel belangrijk is om heel snel een grote groep mensen te verwittigen.

Ik heb nog een vraag over de PLP 41, de omzendbrief die er in de dagen na de moord op Joe Van Holsbeeck is gekomen. Ik denk dat niet alleen in Brussel niet elke school een goed contact heeft. Ik denk dat dit Vlaanderenbreed moet worden opgelost. Ik heb zelf vastgesteld dat een paar directeurs zeiden: "Tiens, is dat zo dat we bij de politie een aanspreekpunt moet hebben?" Het geldt trouwens ook omgekeerd: ook de politie heeft een aanspreekpunt nodig in elke school. En ook daar loopt het niet altijd goed. We moeten niet altijd naar de politie kijken, maar – in deze commissie – ook naar het onderwijs zelf.

Dit zijn twee kleine vragen of opmerkingen. Ik moet er niet direct een antwoord op hebben, ik wilde ze enkel meegeven.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Van den Brandt, ik kan onmogelijk een brief sturen naar de scholen met het antwoord op de vraag waarom. Dat is echt een federale aangelegenheid. We kunnen eventueel vragen aan de Veiligheidsraad om een brief te maken, maar ik kan dat niet. Ik kan dat ook niet interpreteren. Er is breed gecommuniceerd dat er een gevaar was voor de veiligheid. Ik kan alleen maar betreuren dat scholen sluiten, maar ik ben niet geplaagd om daar een uitleg over te geven. Dat is niet mijn verantwoordelijkheid. We moeten dat aanvaarden. Ik zit zelf met een aantal vragen, maar ik ga ervan uit dat men dergelijke beslissingen niet onoordeelkundig zal nemen. Daarover kan ik u spijtig genoeg niet veel meer zeggen.

Mijnheer De Ro, uw vraag over de gsm-nummers is zeer pertinent. Ik moet dat bekijken. Ik houd dat niet persoonlijk bij. Wat betreft de ministeriële omzendbrief PLP 41 hebt u gelijk. Ik heb echter ook vastgesteld dat de dienstorders van politiezones die ik vrij goed ken, waar de politiechef zeer expliciet orders gaf om scholen in de gaten te houden, perfect in orde zijn. Het is dus niet overal slecht.

Het is vandaag kaas met gaten. Dat kan niet. Het is tweerichtingsverkeer: ofwel heb je iets wat haalbaar is, ofwel staat er iets in een omzendbrief dat niet haalbaar is. In dat geval moeten we discussiëren over aanpassingen. Gelet op het huidige klimaat is het elementair dat elke school weet wie zijn contactpunt is. We hebben dat ook meermaals in Schooldirect geschreven: 'Weet dat dat zo in elkaar steekt. Het is nu het moment om dat volledig in orde te krijgen.' U hebt een punt. De vraag van mevrouw Van den Brandt ging over Brussel. Ik heb hem dan ook 'Brussels' beantwoord.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, ik ga er ook van uit dat dat niet onoordeelkundig is beslist. Ik wil dat absoluut beklemtonen. Ze zullen daar hun redenen voor hebben. Ik zal ook op federaal niveau deze vraag stellen. Dit gaat ruimer dan de scholen. Alleen al de boodschap wanneer er meer informatie kan worden gebracht, zal al lucht brengen.

Ik wil over de evaluatie, de procedures en de beslissingen nog één ding meegeven. De heer De Ro had het al over politie- en legerdiensten aan de scholen. Dat is goed en correct verlopen, zoals het werd gecommuniceerd. Maar een agent aan de schoolpoort of een agent die om het hoekje staat: dat heeft een heel verschillende impact. Als scholen dan toch moeten worden bewaakt, moeten wij eens bekijken in welke mate dat een beveiliging moet zijn die voor de kinderen zichtbaar is. Ik heb de indruk dat veel kinderen pas echt in paniek zijn geslagen toen ze een zwaarbewapend iemand aan de schoolpoort zagen staan. Misschien had het geen kwaad gekund om die persoon aan de overkant van de straat of op een andere plek te plaatsen. Ik heb daar zelf geen antwoord op, maar ik vind het toch belangrijk om er in de toekomst rekening mee te houden. Ik hoop dat het nooit meer moet gebeuren, maar als je moet bewaken, hoe doe je dat dan om ervoor te zorgen dat de psychologische impact op de kinderen zo miniem mogelijk is?

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over rationeel omgaan met minimumpakketten in het onderwijs – 680 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, deze vraag om uitleg is een opvolgingsvraag bij mijn schriftelijke vragen 3 en 4 van 29 september 2015 en van vraag 66 van 10 november 2015.

Scholen krijgen voor hun organisatie een aantal lesuren waarin ze dan elk jaar leerkrachten mogen aanstellen. Dat lesurenpakket wordt berekend op basis van de leerlingenaantallen van 1 februari van het schooljaar voordien. Dit is de gewone regeling. Sommige scholen krijgen voor sommige van hun studierichtingen echter meer lesuren dan wat ze volgens de gewone berekening zouden krijgen. Dit is het systeem van de minimumpakketten die worden toegekend om de vrije schoolkeuze te kunnen garanderen. Een school krijgt minimumpakketten als er voldoende afstand ligt tussen de studierichtingen van twee scholen van hetzelfde net. Twee scholen van hetzelfde net met eenzelfde studierichting kunnen zo allebei een minimumpakket krijgen voor die studierichting als ze meer dan 8 kilometer van elkaar verwijderd zijn. In sommige regio's volstaat zelfs een afstand van 4 kilometer. Dat men dezelfde studierichting kan volgen in dezelfde straat in een ander net, speelt geen rol: het gaat immers om het waarborgen van de vrije schoolkeuze.

In hun huidige vorm kosten minimumpakketten veel geld. Voor het huidige schooljaar wordt meer dan 16 miljoen euro extra besteed om de meerkost van de minimumpakketten te betalen. Door de minimumpakketten kunnen sommige scholen veel meer uren organiseren dan het aantal waarop ze volgens hun coëfficiëntenberekening recht zouden hebben. Sommige scholen halen bijna de helft van hun lesuren voor een bepaalde graad uit minimumpakketten. De extra omkadering door minimumpakketten is bovendien zo groot dat de ontvangende school die uren meestal kan investeren, deels in andere studierichtingen dan degene die de minimumpakketten genereert.

Daarop wordt al gewezen in het rapport van het Rekenhof uit 2010. Dit rapport stipte bovendien aan dat het huidige berekeningssysteem kan leiden tot ongewenste neveneffecten. Scholen met minimumpakketten halen er groot voordeel uit om kleine administratieve groepen op te richten of in stand te houden als ze er minimumpakketten voor kunnen krijgen. Een informele vraag wijst uit dat dat ook effectief gebeurt.

Een eigenaardige maatregel bij het berekenen van de minimumpakketten is de 85 procentregel: zodra het gewone lesurenpakket voor een groep groter is dan 85 procent van het minimumpakket, verdwijnt het minimumpakket. Dat betekent dat een school die een leerling extra inschrijft daar in sommige gevallen verlies aan doet. De verleiding is dus groot om die leerling officieel in een andere klasgroep in te schrijven, en zo het minimumpakket te behouden. Sommige scholen laten leerlingen om bijzondere pedagogische redenen dan nog wel overstappen na de telling van 1 februari.

Sinds de inwerkingtreding van het Inschrijvingsdecreet en de mogelijkheid om een bepaalde richting 'vol' te verklaren, is het strategisch omgaan met leerlingengroepen vergemakkelijkt. Minister, in uw antwoord op mijn schriftelijke vraag nummer 66 van 10 november 2015 stelde u dat er geen scholen waren die leerlingen geweigerd hadden in groepen waarvoor ze een minimumpakket kregen, maar dat er geen gegevens waren over 'volverklaringen' in die groepen.

Uit cijfers van de lokale overlegplatforms blijkt in elk geval wel dat scholen die volverklaringen toepassen of leerlingen weigeren, soms wel degelijk gebruikmaken van minimumpakketten, zij het dan wel in andere studierichtingen dan de richtingen die de minimumpakketten gegenereerd hebben.

Ik breng dat even in verband met de dubbele vaststelling van het Rekenhof. Ten eerste: minimumpakketten worden niet gebruikt in de groepen die ze genereren, dus creëren ze een overschot. De vraag is dan natuurlijk of ze te groot zijn. Ten tweede stelt het Rekenhof dat scholen strategisch omgaan met hun leerlingengroepen om hun minimumpakketten en dat overschot te kunnen behouden.

Minister, is het, los van de algemene visie op omkadering, niet wenselijk om de berekening van de minimumpakketten te herbekijken, zodat 'engineering' onmogelijk wordt? Is het niet wenselijk om de grootte van de minimumpakketten te beperken tot wat werkelijk nodig is voor de organisatie van de groep die ze genereert? Als dat niet mogelijk is, is het dan, aangezien minimumpakketten een overschot aan omkadering creëren dat ook elders in de school kan worden aangewend, niet zinvol om volverklaringen onmogelijk te maken in scholen die minimumpakketten krijgen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega De Meyer, u hebt daar inderdaad al een aantal schriftelijke vragen over gesteld. Ik zal uw drie vragen nu samen beantwoorden.

U geeft in uw vraag terecht aan dat minimumpakketten bedoeld zijn om de vrije schoolkeuze te kunnen garanderen. Ze zijn dus niet bedoeld om via allerlei wegen oneigenlijk extra middelen te genereren. Principeel ben ik het er dus mee eens dat 'engineering' via minimumpakketten niet mogelijk mag zijn en dat de omvang van het pakket van die aard moet zijn dat het doet waarvoor het bedoeld is, namelijk de vrije schoolkeuze garanderen.

Het omkaderingsmechanisme is zeer complex en is ook heel nauw verbonden met de onderwijsarchitectuur. Sowieso moeten wij in het kader van de modernisering van het secundair onderwijs mee werk maken van een nieuw omkaderingsmechanisme dat die vrije schoolkeuze garandeert. Je kunt het ene niet los

zien van het andere. Nu snel en drastisch ingrijpen, is dus niet aan de orde, maar we zullen er wel niet onderuit kunnen om dat mee te bekijken bij de modernisering en dat op een goede manier te implementeren.

Ten gronde, collega De Meyer, vind ik het wat vreemd dat we vandaag nog niets van monitoring hebben om zicht te kunnen krijgen op de bewegingen die zich desgevallend in scholen voordoen om in aanmerking te komen voor minimumpakketten en op de aanwending van die pakketten. Ik heb aan mijn administratie gevraagd om die monitoring op te starten. Ik wil echt weten of we die bewegingen ook kunnen zien en of het dus klopt wat u zegt. Als we die monitoring hebben, kan die natuurlijk een zeer interessante bijdrage leveren bij het ontwikkelen van het financieringsmodel. Want wat u zegt, kan natuurlijk niet. Het is niet de eerste keer dat die vraag gesteld wordt. We kunnen die zaken wel uit onze databanken trekken, maar het is gewoon nog nooit gebeurd, wat mij enigszins verrast. Bij dezen is de opdracht dus ook gegeven.

Tot slot overweeg ik wel om een regelgevend initiatief te nemen. Als een school voor een welbepaalde graad of onderwijsvorm een minimumpakket krijgt, lijkt het mij immers zeer moeilijk dat men dan structuuronderdelen daarbinnen vol kan verklaren. Ik vind dat geen goede zaak. Ik overweeg dan ook om daar op korte termijn een regelgevend initiatief rond te nemen, dat hopelijk ook uw aller goedkeuring kan wegdragen.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, de teneur van uw antwoord is duidelijk anders dan de teneur van het antwoord op mijn schriftelijke vragen, en dat stemt mij tevreden. Vrijheid van onderwijs is belangrijk. Met het systeem van de minimumpakketten op zich heb ik geen probleem. Bij de omvang en de grootte van de minimumpakketten van vandaag heb ik wel ernstige vragen. Ik zou daar een reeks voorbeelden van kunnen geven, maar ik houd het bij één: een pakket van zestig uren leraar indien er minstens tien leerlingen zijn voor de tweede graad aso, dat is duidelijk overdreven.

Het oneigenlijke gebruik moeten we hoe dan ook op korte termijn bestrijden. Op een moment van schaarste van middelen moeten we ons ernstige vragen durven te stellen bij de huidige werking van de minimumpakketten. Uw voorganger heeft al beloofd dat hij dat zou bekijken. Als we helemaal wachten tot na de modernisering van het onderwijs, vrees ik dat het dan nog een tijdje kan duren.

We spreken hier over 16 miljoen euro. Ik weet uiteraard ook dat als er bijsturingen gebeuren, we geen 16 miljoen euro zullen besparen, maar toch meerdere miljoenen. Ik pleit er niet voor om alles heel drastisch en snel te wijzigen, maar een aantal oneigenlijke gebruiken en misbruiken moeten we op korte termijn tegengaan, daar hebt u gelijk in.

Een van de mogelijkheden is dat voor die graden waar er minimumpakketten toegekend worden, er geen volverklaringen meer kunnen gebeuren. Dat is zeer terecht. Maar ik pleit er toch voor om nog een aantal maatregelen te nemen, zodat de uren die gegenereerd worden vanuit de minimumpakketten, niet in andere leerjaren gebruikt worden. Dat is ook een pleidooi dat het Rekenhof enkele jaren geleden al hield.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): De heer De Meyer haalt een terecht punt aan, namelijk middelen die worden ingezet voor dingen waarvoor we ze eigenlijk niet toekennen. Als we een minimumpakket toekennen om iets in stand te houden in het licht van de vrije keuze op 8 of 4 kilometer maar als die middelen dan voor iets

anders worden gebruikt, dan zijn dat blijkbaar middelen die we toekennen maar niet nodig zijn.

Ik denk dat het probleem veel ruimer is dan enkel de minimumpakketten. In rapporten van onder andere het Rekenhof lezen we dat scholen in tso en bso uren genereren en dat die dan getransponeerd worden naar aso. Scholen genereren ook uren die ze soms vrijwillig afgeven aan pedagogische begeleidingsdiensten. Leerlingen genereren werkingsmiddelen die blijkbaar niet altijd worden ingezet in die school. Die middelen gaan dan naar allerlei constructies op allerlei niveaus. Het probleem van de minimumpakketten dat de heer De Meyer aanhaalt, is een goed voorbeeld van afwending van uren en middelen.

Ik zal nog een ander voorbeeld geven. De heer De Meyer verwees ook naar het oprichten van kleine administratieve groepen. Dat is inderdaad een vaststelling en dat is niet de bedoeling. We stellen ook vast dat scholen – we noemen dat engineering, maar ik kan ze geen ongelijk geven – door de degressiviteit zowel in puntenenveloppes als de toepassing in uren als de manier waarop ze een extra directeursambt kunnen genereren, zich ook opsplitsen in administratieve groepen. Bijgevolg krijg je mensen op het schoolsecretariaat die een complexe Excel bijhouden met in welke school welke leerling juist zit. De revisor zegt dan dat dit één geheel is, maar de verificateur zegt dat het om verschillende scholen gaat met verschillende nummers en vraagt naar verschillende onderdelen.

Als u dit aanpakt, minister, moet dit ruimer worden bekeken met de basisvraag of de middelen die we geven, worden gebruikt waarvoor ze zijn bedoeld.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Voorzitter, minister, ik ben blij dat de heer Daniëls de problematiek heeft opengetrokken. Ondanks het feit dat er geen net of koepel in de vraag van de heer De Meyer voorkomt, is het duidelijk voor iedereen die het onderwijs wat kent dat de vraag specifiek over één net gaat, namelijk het GO! Het zijn zij die de minimumpakketten krijgen om de vrije keuze in Vlaanderen concreet te maken.

De teneur van de vraag vind ik zeer raar. Wat de heer Daniëls zegt, is terecht. Uit onze fractie zul je ook in elk dossier en in elk thema inzake onderwijs hetzelfde horen: middelen zijn belangrijk maar niet oneindig. Als ze niet oneindig zijn, moeten ze gebruikt worden waarvoor ze dienen. Er is oneigenlijk gebruik, met engineering of welk woord we er ook aan verbinden. Iedereen die de onderwijswetgeving kent en de praktijk volgt, weet dat die wet op zijn Belgisch, op zijn Vlaams zeer ruim wordt geïnterpreteerd, soms binnen maar soms ook net buiten de wet.

De vrije keuze brengt wel een evenwicht in het onderwijs. Het is een evenwicht tussen enerzijds gelijke financiering van alle scholen, waarvoor we een lang traject van 40 jaar hebben afgelegd en waarbij we nu zeer dicht op een gelijke financiering zitten en anderzijds de waarborg van de vrije keuze. De heer De Meyer zegt dat dit 16 miljoen euro kost. Om de vrije keuze van De Panne tot in Lommel te garanderen, is 16 miljoen euro voor de ene veel geld en voor de andere een terechte prijs om alle burgers hun grondwettelijk recht op niet-levensbeschouwelijk onderwijs te kunnen garanderen. Die kost is onze fractie in elk geval bereid te betalen, als de middelen effectief worden ingezet om te garanderen wat gegarandeerd moet worden. Dat zeg ik er steeds bij. Het is geen carte blanche voor eender wie die de vrije keuze moet afdwingen. Als de maatschappij zegt dat er vrije keuze moet zijn, dan is het een kost die terecht wordt betaald.

De sequentie in de vraag stoort me, mijnheer De Meyer. U vermeldt eerst de 16 miljoen euro, en zegt dan dat we niet goed weten wat ermee gebeurt maar dat er

engineering is. U zegt: "Informele navraag leert ons (...)". Wat is informele navraag? We hebben hier nogal eens vastgesteld dat informele navragen niet zo dekkend zijn als we bedoelen. Het woord 'soms' dekt ook vele dingen. U stelt verder: "De verleiding is dus groot om (...)". U zegt bijna letterlijk dat de directies bijna dom moeten zijn om niet van die omweg gebruik te maken. Ik ben het ermee eens dat we hierover moeten discussiëren, maar de teneur vind ik een aanval op een net en op directies en leerkrachten die zich elke dag zeer sterk inzetten in het GO! om de vrije keuze om te zetten in kwalitatief en goed onderwijs.

Minister, in het kader van de hervorming van het secundair onderwijs moeten we het aanbod in zijn geheel bekijken, met respect voor de budgettaire omgeving maar ook – daar zal onze fractie nooit anders over oordelen – met het recht en de garantie op vrije keuze. Het kan niet dat mensen moeten verhuizen naar de provinciehoofdsteden om nog niet-levensbeschouwelijk onderwijs te krijgen in een bepaalde richting in het secundair onderwijs. Dat debat zal zeer boeiend zijn en we willen dat in alle openheid voeren. We hopen dat de administratie ons voldoende objectieve informatie kan leveren zodat we niet meer moeten afgaan op 'soms', informele navragen of op het samenstellen van bepaalde gevoelens die al dan niet op het terrein worden bevestigd.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik zal kort antwoorden. Om eerst tegemoet te komen aan alle oprispingen van de heer De Ro, herhaal ik dat er geen monitoring bestaat. Ik vind dat mijn administratie wel eens mag bekijken of het klopt dat dit op deze manier gebeurt. Ik ben een beetje ongelukkig als dit zou kloppen. Ik heb daarom de suggestie gedaan voor het vol verklaren. Dat is een kleine maatregel die ik voorstel. Monitoren zal alles duidelijker maken. Misschien hebt u gelijk en misschien heeft de heer De Meyer ook een punt. Ik denk niet dat dit een aanval is op de ene of de andere, maar problemen mogen wel worden benoemd.

Ik ben blij dat we het erover eens zijn dat we dit in het kader van de modernisering van het secundair onderwijs moeten bekijken. Het hoeft ook niet te duren tot de effectieve inwerkingtreding om een maatregel te nemen. Als de structuur van het toekomstige secundair onderwijs is gekend, kunnen de keuzes nopens minimumpakketten worden gemaakt. Dat kan wat mij betreft gefaseerd al sneller gebeuren. Het aanbod zal wel bepalend zijn om na te gaan in hoeverre we in minimumpakketten moeten voorzien.

Niemand heeft iets gezegd over die kilometers. We moeten dat volgens mij ook bekijken. (*Opmerkingen van Jo De Ro*)

Soms is het inderdaad de reistijd. De tijden zijn enorm veranderd en misschien moet daar ook aan worden gesleuteld.

Ik wil eerst een en ander monitoren, maar ik heb nu al een voorstel van maatregel gedaan. Dit zal nog heel wat discussie met zich meebrengen.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Ik heb daarnet al gezegd dat vrijheid van onderwijs belangrijk is. Ik heb op zich geen enkel probleem met minimumpakketten maar wel met oneigenlijk gebruik. Mijnheer De Ro, in alle onderwijsnetten wordt er gebruik gemaakt van minimumpakketten maar uiteraard in het GO! veruit het meest.

In mijn oorspronkelijke vraagstelling heb ik een aantal voorbeelden gegeven. Ik zal ze herhalen, bewust zonder de naam van de school te melden, omdat er gesuggereerd wordt dat ik dit niet kan hardmaken. School H heeft in 2015-2016

minimumpakketten gekregen, maar heeft in datzelfde schooljaar op de website van het LOP vier structuuronderdelen vol verklaard. Lyceum B heeft in 2014-2015 minimumpakketten gekregen, maar heeft in datzelfde schooljaar zeven structuuronderdelen vol verklaard. School C heeft in 2014-2015 minimumpakketten gekregen, maar heeft in datzelfde schooljaar één onderdeel vol verklaard. Een andere school heeft in 2013-2014 minimumpakketten gekregen, maar heeft in datzelfde schooljaar na de volverklaring zelfs negen leerlingen geweigerd in 1B. School X heeft in 2015-2016 minimumpakketten gekregen, maar heeft in datzelfde schooljaar 1B vol verklaard. De lijst is niet exhaustief.

Ik zou verder kunnen gaan, maar ik zal geen namen noemen. Want ik viseer niemand – geen enkele school, geen enkele directie, geen enkel net. Ik verzet me wel tegen misbruiken. Ik heb met een klokkenluider gesproken – ik zal zijn naam niet noemen. Ik heb hem of haar gevraagd om met het kabinet contact op te nemen en daar zijn of haar verhaal te vertellen. Wie denkt dat ik deze zaak niet hard kan maken, die vergist zich. Wie denkt dat ik de onderwijsvrijheid in vraag stel, vergist zich nog veel meer. Ook de minimumpakketten stel ik niet in vraag, maar wel het oneigenlijk gebruik ervan. Ik vind dat we dit in alle openheid moeten durven te bespreken. Ik voel me daarin gesterkt door het rapport van het Rekenhof.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het aanbieden van het vak levensbeschouwing, ethiek en filosofie (LEF) op school
– 703 (2015-2016)**

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (sp.a): Voorzitter, minister, collega's, ik trap een open deur in wanneer ik zeg dat Vlaanderen een superdiverse samenleving is. In mijn eigen stad, Mechelen, hebben een op twee 10-jarigen ouders met een migratieachtergrond. In Brussel bedraagt het aandeel zelfs 70 procent. Aan samenleven in diversiteit ontsnappen we in dit land niet meer. Dat plaatst ons natuurlijk voor uitdagingen. Enerzijds moet de vrijheid van godsdienst 100 procent worden gewaarborgd, anderzijds moet in het onderwijs aan jongeren de nodige tools worden gegeven om de gemeenschapszin te versterken. Samenleven in diversiteit kan maar werken als we actief pluralisme in de praktijk brengen. We moeten daarvan doordrongen zijn én daar actief uiting aan geven.

De jongste tijd gaan er stemmen op – onder meer in het federale parlement – om het debat over secularisme in de samenleving te voeren. Uiteraard heeft dit debat gevolgen over de plaats van levensbeschouwingen in verschillende sectoren in onze samenleving, niet het minst in ons Vlaams onderwijs. Als sp.a zijn we sterk overtuigd van het belang van het onderwijs als de belangrijkste motor van maatschappelijke vooruitgang en emancipatie.

In artikel 24 van de Grondwet staat heel duidelijk hoe dat onderwijs moet worden georganiseerd. Het is goed om dat artikel in herinnering te brengen. In dat artikel staat dat het onderwijs vrij is en dat de gemeenschap is gehouden om de keuzevrijheid van de ouders te waarborgen. Voorts bepaalt de Grondwet dat de gemeenschap neutraal onderwijs moet inrichten en dat de neutraliteit onder meer inhoudt dat “de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van ouders en leerlingen” moet worden gerespecteerd. “De scholen ingericht door openbare besturen bieden tot het einde van de leerplicht de keuze

aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer." Dat is de grondslag waarop ons onderwijsmodel is opgetrokken: er zijn verschillende netten, en de officiële netten zijn gehouden aan de inrichting van neutraal onderwijs en het aanbieden van de verschillende levensbeschouwingen.

In de praktijk stellen we vast dat in het Vlaams onderwijs ongeveer 80 procent van de leerlingen katholieke godsdienst volgt. 10 procent van de leerlingen in het basisonderwijs en 13 procent in het secundair onderwijs volgen niet-confessionele zedenleer. 6,5 procent van de leerlingen in het Vlaams basisonderwijs volgt islamlessen, terwijl dat in Brussel oploopt tot bijna 30 procent. De kleinere levensbeschouwingen zoals de joodse godsdienst, het protestantisme en het anglicanisme worden door minder dan 1 procent van de Vlaamse jongeren gevolgd. Het is niet altijd gemakkelijk om die verschillende levensbeschouwingen aan te bieden. Zeker het aanbieden van de kleintjes is duur en organisatorisch niet altijd evident, want men moet leerkrachten vinden, lesroosters opstellen en lokalen ter beschikking stellen om slechts enkele leerlingen te onderwijzen.

De praktijk, de cijfers, de resultaten van de bevraging van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) en wat het Rekenhof zegt over de besteding van de werkingsmiddelen door de scholen leren ons dat veel directies – tot 60 procent – zeggen dat dit systeem veel te complex is. Ze hebben er geen probleem mee om het debat over een wijziging van het systeem te voeren, met het oog op een aanpassing aan de maatschappelijke realiteit van vandaag, die er een is van superdiversiteit. Dat is niet alleen een zaak van het onderwijs. Er gaat geen dag voorbij of we zien onze scholen worstelen met die superdiversiteit.

De afgelopen weken zagen we daarvan de neerslag in onze kranten en andere media. Het katholiek onderwijs zegt bij de organisatie van examens rekening te willen houden met de ramadan. Ik vind dat er echt niets mis is met een net dat maximaal rekening wil houden met de diversiteit van de scholenpopulatie, met respect voor de autonomie van de scholen. Dat is een goede, volwassen houding. Anderzijds geldt er een algemeen hoofddoekenverbod in het Vlaams onderwijs. Veel jonge meisjes en hun ouders voelen zich daardoor niet meer thuis in de scholen.

Dit brengt risico's met zich mee. Ons onderwijs is van goede kwaliteit, heeft absoluut niet de doelstelling om gesegregeerd te zijn, maar ook vandaag weer wordt een ultrakatholieke school erkend die door het bestaande katholieke net als té katholiek wordt omschreven. Het wordt allemaal wel wat ingewikkeld en het is ook niet meer in lijn met de samenleving van vandaag: het is in lijn met de samenleving van zeventig jaar geleden.

Minister, er is gelukkig één ding waar er consensus over is – over de partijgrenzen heen – namelijk dat het niet wenselijk is dat scholen segregeren. Er is een inschrijvingsdecreet. We proberen in extra omkadering te voorzien om leerlingen op basis van leerlingkenmerken toch gelijke kansen te bieden aan de start. Segregatie is niet wenselijk, niet vandaag en ook niet morgen.

In Mechelen neemt het stadsbestuur, met alle partijen behalve sp.a en Vlaams Belang, zeer uitdrukkelijk afstand van een initiatief van de moslimgemeenschap om een islamitische school op te richten. Ik kan begrip hebben voor dat standpunt maar waar is de vrijheid van onderwijs dan? We botsen voortdurend op de organisatie van het onderwijs en de samenleving zoals ze vandaag is. Eigenlijk accorderen die twee onvoldoende. Ik zou deze commissie en de minister willen oproepen om toch na te denken over het grondmodel, maar vooral heel pragmatisch om te gaan met de organisatie van de levensbeschouwelijke vakken.

De sp.a is er erg van overtuigd dat het niet de opdracht is van scholen om kinderen te leren geloven, te socialiseren in een religie, om hen op te voeden tot

goede katholieken, tot goede vrijzinnigen, tot goede moslims. Uiteraard is dat de volledige vrijheid van de ouders om hun kinderen op die manier op te voeden en uiteraard kan het ook in het pedagogisch project van een school zijn vertaald dat men vanuit die inspiratie onderwijs organiseert en kan religie een plek krijgen op school. De vraag is wel of dat moet in het curriculum.

Ik zou er erg voor willen pleiten en erop willen aandringen dat we alle jongeren en kinderen opvoeden tot kritische burgers die eerder kunnen denken, dialogeren en samenleven dan te geloven. Daarom is het voor ons zeer belangrijk dat de scholen vanuit hun autonomie en een sterk pedagogisch project, gedragen door alle stakeholders van onderuit, bij voorkeur als afspiegeling van de buurt, alle kinderen hetzelfde recht geven op eenzelfde basisvorming inzake levensbeschouwing, ethiek en filosofie, ongeacht het net en de school. We zouden de twee uur die men vandaag aan levensbeschouwelijk spendeert, graag vervangen door levensbeschouwing, ethiek en filosofie (LEF). We zijn daarmee niet bijzonder origineel. In andere landen, bijvoorbeeld in het Groothertogdom Luxemburg, experimenteert men daarmee voluit. Ook in de Franse Gemeenschap is men daarrond aan het nadenken. In Canada bestaat het al. Wij denken dat LEF in het curriculum het samenleven in diversiteit kan versterken evenals de dialoog tussen jongeren vanuit hun overtuiging, vanuit hun thuissituatie, vanuit hun geloof, maar wel samen en niet gesegregeerd naar religie. Wil men in een plek voorzien voor religie of andere levensbeschouwingen op school, dan zullen wij dat zeker niet tegenhouden. Een basisvereiste voor ons is wel dat het LEF wordt ingevoerd in alle netten, waar dan ook in Vlaanderen. Op die manier geeft men kinderen de boodschap mee dat we samen in de boot zitten, dat we respect hebben voor ieders geloof, achtergrond, opvoeding maar dat als er gemeenschap moet worden gemaakt, we dat ook doen op school met kritische zin en vanuit één bepaald vak, naast uiteraard de vakoverschrijdende eindtermen die we niet in vraag stellen. Dit kan een aanvulling zijn om levensbeschouwing, vrijheid van godsdienst, thuis en op school, te versterken.

Minister, kunt u een traject uitzetten om ook in het Vlaams onderwijs te evolueren naar een schools curriculum met een gegarandeerd vak levensbeschouwing, ethiek en filosofie of burgerzin en burgerschap voor elke leerling, ongeacht de school of het net?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Gennez, ik dank u voor uw uiteenzetting. Ik heb vorige week al voor een deel mijn gedacht hierover gezegd tijdens het debat over seksuele voorlichting.

Mevrouw Gennez, we bevinden ons hiermee op een snijpunt van zaken waar wij van mening verschillen. Dat is perfect gerechtvaardigd.

U weet dat binnenkort in deze commissie het debat over de eindtermen van start zal gaan. Ik sta er uiteraard voor open om in het kader van dit debat ethiek, levensbeschouwing, burgerwaarden een plaats te geven.

Dit staat een beetje los van wat in de Grondwet staat en ook van het feit dat het recht om levensbeschouwelijk geëngageerd onderwijs in te richten, rechtstreeks uit de Grondwet komt. In de Grondwet staat dat openbare besturen die onderwijs inrichten, een van de erkende godsdiensten of niet-confessionele zedenleer moeten aanbieden. Ik vind dat een goede zaak. Ik vind het niet nodig om de Grondwet te wijzigen. Daarin verschillen wij van mening. Ik ben er ook absoluut van overtuigd dat een levensbeschouwing geen rem is om op een goede manier onderwijs te verstrekken. Voor veel jongeren is die levensbeschouwing ook vrij cruciaal. Ze kunnen die niet zomaar opzij schuiven. Voor mij is het ook vrij elementair dat iemand die een levensbeschouwing onderricht – bijvoorbeeld godsdienst –, die

levensbeschouwing ook beleeft. Ik geloof persoonlijk niet in een neutrale persoon die uitleg komt geven over de verschillende levensbeschouwingen die er zijn. Wat mij betreft, mag die Grondwet blijven zoals ze is omdat ze ons niet tegenhoudt om op een goede manier burgerschapswaarden aan jongeren te geven. De lessen levensbeschouwing kunnen versterkend zijn, maar de burgerschapswaarden worden ook nog in een aantal andere vakken meegegeven.

Ik wil ook nog zeggen dat mijn voorganger Pascal Smet grote inspanningen heeft gedaan om met de verschillende erkende levensbeschouwingen te komen tot een pact inzake de interlevensbeschouwelijke dialoog. Ik vond dat een goede zaak, maar niet sterk genoeg. Er was trouwens wat rumoer bij de onderwijsverstrekkers over de implementatie. Er was wat rumoer bij de levensbeschouwingen. We hebben de voorbije maanden intens overleg gehad met zowel de onderwijsverstrekkers als de erkende levensbeschouwingen. We zijn tot een 'pact bis' gekomen. Het is nog niet getekend. Het wordt gefinaliseerd. Ik ben een voorstander van ruimte op school voor een interlevensbeschouwelijke dialoog. We zullen versterken wat in de vorige legislatuur ondertekend is.

We verschillen van mening, maar ik deel wel een aantal van uw bezorgdheden. Ik deel niet uw oproep om hiervoor Grondwetsaanpassingen te doen. Er staat trouwens ook niet in de Grondwet dat er twee uur per week levensbeschouwing moet worden gegeven. Dat is op andere plaatsen geregeld. Ik vind het wel cruciaal dat die zaken kunnen blijven bestaan.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (sp.a): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Het verrast me niet, maar ik ben wel een beetje ontgoocheld. We zien inderdaad dat we geconfronteerd worden met nieuwe fenomenen, als een islamitische school, een ultrakatholieke school, of een joodse school die niet altijd op dezelfde wijze geïnspecteerd worden als andere scholen. Ik ben daar bezorgd over als burger, als ouder en als jongere vrouw die toch een aantal dingen rond haar ziet gebeuren, ook met betrekking tot de impact van religie op jongeren in deze samenleving. We mogen daar niet blind voor zijn en we kunnen dat alleen maar overstijgen als we jongeren permanent met elkaar laten botsen en dialogeren om op die manier de samenleving en de gemeenschap te versterken. Bovendien probeer ik dat debat altijd met respect voor alle levensbeschouwingen te voeren. Ik ken niemand die een vak neutraal geeft. Geen enkele persoon is neutraal. Aardrijkskunde of wiskunde kun je misschien iets neutraler geven dan levensbeschouwing, ethiek en filosofie, maar ook daar bestaan cursussen en richtlijnen. Ook daar is een maatschappelijk debat mogelijk over wat we precies onderwijzen, met respect voor de joods-christelijke traditie van gisteren en vandaag, maar ook met de superdiversiteit van vandaag en morgen in onze samenleving in het achterhoofd.

De Grondwet is al vaker gewijzigd, we sleutelen vaak aan onze instellingen. Soms waarborgt de Grondwet belangrijke rechten waar niemand aan wil tornen. Het moet ook een document zijn dat de samenleving weerspiegelt. Ik heb het gevoel dat dit vandaag onvoldoende het geval is in het onderwijs.

Tot slot wil ik nog zeggen dat geloof, zingeving of levensbeschouwing wat mij betreft niet aan een kapstok hoeft. In samenlevingen of dictaturen waar men dat geprobeerd heeft, is de vrijheid van godsdienst al lang overboord gegooid. Daar zie je dat als de dictatuur een einde neemt, de religiositeit, en soms zelfs de afgoderij, het sterkst is dan waar ook ter wereld. Ik zou daar dus absoluut nooit voor durven pleiten. Maar als we eerlijk zijn en aan honderd Vlamingen vragen of ze daar voorstander van zijn, dan zouden we een grote meerderheid van de mensen hebben die dit vaak als evidentie laten zien. Daarnaast vind ik dat elke school ook andere religies kan aanbieden, los van het curriculum. Het heeft geen

zin om religie in achterkamers te duwen, integendeel. Een interlevensbeschouwelijke dialoog op school is een begin, maar zal niet volstaan om jongeren zich echt te laten thuis voelen op elke school. Het zal ook niet volstaan om nieuwe fenomenen als islamitische scholen of ultrakatholieke scholen te voorkomen. Ik denk dat het de ambitie van ons en van ons Vlaams onderwijs moet zijn om minder segregatie te hebben eerder dan meer.

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Ik treed de minister bij op een aantal vlakken, en ik wil enkele aspecten duidelijk stellen. Omdat we geconfronteerd worden met een veranderlijke maatschappij, is dit debat en de vraag hoe we daar in de toekomst mee zullen omgaan, erg belangrijk.

In het voorstel van LEF zit het idee vervat om levensbeschouwelijke vakken facultatief te maken en in plaats daarvan een verplicht vak in te stellen waarin levensbeschouwing, ethiek en filosofie aan bod komen. Dit vak moet dan georganiseerd worden in een school en gegeven worden door een leerkracht die is opgeleid om daar kritisch en onpartijdig over te oordelen en die onpartijdigheid te waarborgen.

Onze fractie vindt het belangrijk om een bepaalde vrijheid in dezen te waarborgen. Ouders moeten zelf kunnen beslissen met welk confessioneel of niet-confessioneel vak ze hun kinderen willen opvoeden.

We zijn dan ook van mening dat de vrije keuze voor een al dan niet confessioneel vak de basis is van het ontwikkelen van eigen waarden en eigen visies. Dat gaat dus eigenlijk bottom up: de benadering waarbij elke leerling vanuit zijn eigen kader naar de wereld kijkt. We vinden dit echt een heel belangrijk gegeven. Het vak LEF beoogt een universeel kader als vertrekpunt te nemen. Dat is een belangrijk verschil. We stellen dat in vraag omdat de component levensbeschouwing en ethiek eigenlijk vertrekt vanuit een eigen kader. Je moet een eigen kader hebben om daar een bepaalde visie over te kunnen vormen. We denken dat het streven naar een universele moraal niet ten koste mag gaan van die individuele verschillen.

Het eenheidsvak LEF ambieert een aantal zaken te realiseren, zoals levensbeschouwelijke geletterdheid, morele vorming, burgerschapseducatie, filosofie, kritisch denken. Deze onderwijsitems komen – uiteraard terecht – onder de aandacht omdat ze in de huidige pluralistische samenleving heel erg belangrijk geworden zijn. Nadenken over religieuze diversiteit en burgerschap in een pluralistische context behoort nu ook al tot de kern van al dan niet confessioneel onderwijs. Dat is niet nieuw. Zeer veel scholen besteden zowel in de lessen levensbeschouwing als in projecten aandacht aan die LEF-kenmerken. Dat komt al aan bod in levensbeschouwelijke vakken, in projecten, of in vakken als maatschappelijke vorming. Onze fractie denkt dat het geen goed idee is om deze items te extrapoleren of te generaliseren en in één vak te steken en dat dan decretaal te betonnen. We denken dat daar een bepaalde openheid rond moet blijven. De aandacht voor diversiteit zal veel beter opgenomen worden in heel het debat over de eindtermen en waarover mijn collega straks meer duiding zal geven.

In dit debat mogen we de voordelen van levensbeschouwelijk onderwijs niet vergeten: onderzoeken duiden aan dat mensen die levensbeschouwelijk onverschillig zijn, veel minder participeren in de maatschappij en ook vaak minder tevreden zijn met het leven dat ze leiden of met het toekomstbeeld dat ze hebben. Vaak kijken deze mensen negatiever naar de toekomst en ik denk dat dit te wijten is aan het ontbreken van een eigen kader van waaruit ze een eigen visie hebben kunnen ontwikkelen.

We mogen ook niet vergeten dat de lessen confessionele en niet-confessionele zedenleer gaan over het begeleiden van leerlingen en het vormen van die eigen

persoonlijkheid. Interculturele communicatie veronderstelt een gevorderde staat van de ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid. Heel enge of achterhaalde visies daaromtrent zijn in dit debat uit den boze.

Tot slot wil ik in dit debat pleiten voor het maken van een onderscheid tussen de organisatorische en de inhoudelijke problematiek.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Ann Brusseel (Open Vld): Ik heb aandachtig geluisterd naar de vorige betogen. Het is al enige tijd bekend dat de liberalen voorstander zijn van het vak LEF. Minister, we zeggen dat in alle vriendschap, maar af en toe moeten we dat onderstrepen wanneer die discussie gevoerd wordt. Mevrouw Gennez, u weet ook dat wij daar al langer achter staan dan de sp.a. We zijn evenwel niet zomaar voorstander van LEF in om het even welke vorm.

Laten we de voorwaarden eens van naderbij bekijken. Voor Open Vld zou LEF geen vak moeten zijn dat naast de levensbeschouwingen aangeboden wordt, maar in plaats daarvan. Dan hebben we het effectief over een grondwetswijziging.

We zien ook wel dat dit niet voor morgen is. Maar daar lig ik niet echt van wakker. Het is inderdaad belangrijk het debat te voeren. Het is een moeilijk debat. Het is nodig er de tijd voor te nemen. Het is inderdaad wel een zeer actuele kwestie. We zien dat de diversiteit ons voor uitdagingen plaatst. Daarom is dit een belangrijk debat. Daarom gaan we er ook elke keer op in wanneer de vragen gesteld worden.

Een andere voorwaarde is dat er een akkoord moet zijn over de afschaffing van alle levensbeschouwelijke vakken. U hebt de factuur genoemd, voor wie nog wil discussiëren over de minimumpakketten. Vergelijk.

Een andere voorwaarde is dat het vak de verschillende elementen, dus ook ethiek en filosofie, even sterk onder de aandacht moet brengen. Want waarover wordt heel veel gediscussieerd? Over het aspect levensbeschouwing en religie. Zelfs in die mate dat toen professor Loobuyck op het radioprogramma Hautekiet zijn visie mocht komen uiteenzetten, de journalist in kwestie het meteen 'religiekunde' noemde. Dat is een veel te enge benadering. Daarmee – en dat zeg ik hier heel duidelijk – zouden wij nooit akkoord gaan. Het moet veel breder zijn. Het mag niet confessioneel zijn. Dat houdt natuurlijk niet in dat de persoon die daar staat neutraal is. Het houdt wel in dat je geen visie of geloof oplegt aan kinderen.

Dat zijn voor ons de voorwaarden. Dat is wat volgens Open Vld LEF moet inhouden.

Over de LEF-bevoegdheid zou ik het nu nog niet willen hebben. Wij krijgen daar soms wel vragen over van leerkrachten die zich zorgen maken. Ik denk dat we dan de kar voor het paard spannen. Dat lijkt mij niet nodig.

Minister, ik wil het nog even hebben over wat u zei over de interlevensbeschouwelijke dialoog. Dat is inderdaad een zeer goede zaak. Er zijn scholen die daar zeer goed aan werken. Het kan interessant zijn om de best practices bekend te maken. Het Atheneum van Antwerpen heeft daarrond al lange tijd een zeer solide werking. Zij boeken ook resultaten. Voor mij is het in dezen een heel belangrijk signaal dat scholen zoals het Atheneum van Antwerpen komaf hebben gemaakt met een relativistische houding. Dat wil ik hier nog benadrukken. Ik ben het alvast op dat punt niet eens met mevrouw Gennez. Als het gaat om wat men redelijke aanpassingen noemt aan religieuze druk of religieuze eisen, en als men zegt, zoals ik ook van collega's van Groen uit het Gentse hoor, dat dit getuigt van een moderne visie, dan ben ik het daar absoluut niet mee eens. Wilt u de waarden van de verlichting blijven verdedigen – zoals het in andere discussies

wel eens aan bod blijkt te komen en nodig blijkt te zijn –, dan denk ik dat het helemaal niet wenselijk is om op vragen van imams in te gaan. We moeten veeleer bekijken wat je als samenleving nodig hebt.

Mevrouw Gennez, uw collega's van de Parti Socialiste zijn daar ondertussen helemaal van teruggekomen. Misschien is dat een interessante case die ik u eens kan doorgeven: die van de stad Brussel zijn daar helemaal van teruggekomen. Zij hebben vastgesteld dat ingaan op bepaalde eisen niet zorgt voor een soort van pacificatie of het tevredenstellen van een bepaalde groep en dus het dichter bij elkaar brengen van mensen. Neen, integendeel. Dat zorgt er enkel voor dat er steeds meer eisen worden geformuleerd, en dat er niet minder wordt geradicaliseerd, maar meer. Dat kan absoluut niet de bedoeling zijn.

Ik denk dat we nog enige tijd nodig hebben om dat debat helemaal te doorgronden. Het zal vandaag niet afgerond zijn. We moeten er ook op letten dat we niet alles op een hoopje gooien wanneer het over levensbeschouwingen gaat.

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Minister, ik wil de vraag van mevrouw Gennez om een vak LEF zeker bijtreden. Ik maak mij ook grote zorgen over de toenemende polarisering tussen de verschillende bevolkingsgroepen en levensbeschouwingen in ons land. We voelen allemaal dat in deze tijden de democratische waarden onder druk komen te staan. Er is absoluut een grote nood aan meer burgerschap, aan meer democratisch begrip, aan meer begrip en verdraagzaamheid tout court.

Ik erken dat sommige scholen daar zeer goed mee omgaan. Je ziet dat levensbeschouwingen daar uit de hokjes treden en gaan samenwerken. Maar de huidige losse samenwerkingen zijn onvoldoende om een antwoord te bieden op de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd. De Vlaamse overheid kan dan deradicaliseringsprojecten lanceren, maar het zou veel fundamenteeler en efficiënter zijn om dat op structurele wijze aan te pakken via het onderwijs, dat op dat vlak een bijzonder grote verantwoordelijkheid heeft en een rol te vervullen heeft.

Ik hoop dan ook dat we het debat grondig zullen voeren wanneer we discussiëren over de eindtermen. Voor mij is dat een cruciaal element daarin. We zullen dat onder ogen moeten zien.

Het standpunt van mijn partij is om zo'n vak LEF – en daaronder verstaan wij ook filosofie, burgerschap en dergelijke aspecten – twee uur per week in te voeren voor het gehele leerplichtonderwijs. Maar dat hoeft niet de afschaffing van de levensbeschouwelijke vakken te betekenen. Die kunnen nog steeds worden aangeboden binnen het curriculum. Er is dan misschien geen grondwetswijziging nodig om alvast zo'n vak LEF in te voeren.

Uit de laatste studie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), die een doorlichting maakt van de besteding van de middelen in het Vlaamse onderwijs, blijkt dat we op de grenzen van de houdbaarheid van het huidige systeem te botsen. Er zijn zodanig veel erkende religies dat je in sommige scholen klasjes krijgt met één of twee leerlingen. De OESO raadt de Vlaamse Gemeenschap aan om in eerste instantie te bekijken of er bij het aanbieden van levensbeschouwingen niet meer samenwerking tussen scholen mogelijk is. Het is op dit moment een bijzonder duur en misschien niet het meest efficiënte systeem. We kunnen die samenwerking alleen maar aanmoedigen. De OESO raadt de Vlaamse Gemeenschap ook aan om het huidige systeem grondig door te lichten, om te onderzoeken hoe meer efficiëntie mogelijk zou zijn. We moeten die aanbevelingen van de OESO ter harte nemen. Los van het ideologische botsen we op een aantal praktische grenzen. We moeten, los daarvan, zeker niet aarzelen om het vak LEF in te voeren. Dat is alvast het standpunt van mijn partij.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, ik hoor zeer interessante zaken. Hier wordt een aantal keren gezegd dat we het debat moeten voeren. Maar ik heb van een aantal collega's al meteen de uitkomst van dat debat gehoord. Als jullie al weten wat de uitkomst is, moeten we dat debat niet meer doen.

Is dit, zoals mevrouw Krekels zei, een belangrijk debat? Ja, absoluut. Moeten we het voeren? Ja. Maar weten wij al eenduidig wat de absolute uitkomst moet zijn met uren en bekwaamheidsbewijzen erbij? We kunnen zeggen dat we een debat moeten voeren, maar weten we al hoe en wat het moet worden?

In het huidige klimaat dacht ik niet dat andere partijen over grondwetswijzigingen zouden beginnen. Wij zijn altijd bereid om daar een aantal andere artikelen aan toe te voegen, om artikel 125 niet bij naam te noemen. Maar dit louter terzijde.

Ik wil er wel voor waarschuwen dat we het hele verhaal van levensbeschouwelijke vakken, actief pluralisme, al of niet LEF en dergelijke meer, op dit moment rechtstreeks gelinkt met radicalisering invoeren. Dan zeggen we eigenlijk – en dat is niet juist – dat de huidige levensbeschouwelijke vakken in het onderwijs de schuld zijn van de radicalisering. (*Opmerkingen van Ann Brusseel*)

Ik ben blij dat ik dat hier iedereen hoor zeggen.

Niet iedereen, maar ik hoor hier sommigen zeggen dat, als we het debat voeren over levensbeschouwelijke vakken, het niet alleen gaat over radicalisering, deradicalisering en dergelijke meer. Ik denk dat dit duidelijk moet zijn.

Nog een punt dat ik wil inbrengen is dat neutraliteit, de invulling van de grondwettelijke neutraliteit in de schoolnetten die officieel onderwijs geven, in het GO! in een bijzonder decreet ingevuld is als actief pluralisme. Actief pluralisme is natuurlijk een bepaalde invulling van neutraliteit. Ik wil dat gewoon meegeven omdat in de discussies rond LEF die zaken wel wat op een hoopje worden gegooid. De opmerkingen die gegeven worden in het kader van organiseerbaarheid van levensbeschouwelijke vakken, zijn terechte opmerkingen. In tijden van capaciteitsproblemen, in tijden dat de capaciteitsmonitor ons aangeeft dat we in 2020 nog voor grote uitdagingen zullen staan, stellen we vast – en scholen zeggen ons dat – dat we nu hebben gezorgd dat levensbeschouwing niet lokaal in een apart levensbeschouwelijk vak moet worden gegeven om het organiseerbaar te maken. Maar ook dan zullen we in toekomst problemen hebben. Dat betekent niet dat we wegens capaciteitsproblemen levensbeschouwelijk onderwijs over de balk moeten gooien. Dat is nog iets anders, maar het is voor ons absoluut een gegeven om mee te nemen in het debat daarover.

Wat de eindtermen betreft, kwamen hier veel zaken aan bod waarop onze fractie alleen maar ja kan zeggen, zoals burgerschap, de waarde van de verlichting. Dat betekent dus niet dat we ze niet willen, maar we vragen ons af waar ze een plaats moeten krijgen. Dat lijkt me nu net het debat van de eindtermen te zijn. Laten we duidelijk zijn: we moeten opletten dat we niet alle zaken die we cruciaal vinden hierin vakoverschrijdend meenemen. Dan kunnen we immers in een situatie verzeild geraken waarin een papiertje wordt opgehangen met de melding: de laatste doet het licht uit. Dan is iedereen verantwoordelijk, maar op het einde blijft het licht branden, want iedereen dacht dat nog iemand anders het wel zou doen. Dit om sociale diffusie – het geval Kitty – nog eens onder de aandacht te brengen.

We kijken dus uit naar het debat, waar we zeker onze inbreng zullen doen. Het lijkt me echter een beetje voorbarig nu al te zeggen wat de absolute uitkomst moet zijn.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, u hebt reeds heel duidelijk gemaakt dat levensbeschouwelijk onderwijs voor onze fractie belangrijk is; het is overigens opgenomen in de Grondwet. Levensbeschouwing is voor vele mensen, en gelukkig ook voor veel jonge mensen, veelal een inspiratiebron voor hun engagement in de samenleving.

Wat de godsdienstvrijheid betreft, vinden we het altijd fundamenteel dat die vrijheid zich situeert binnen de rechtsstaat en met respect van de rechten en vrijheden die in onze samenleving gelden. Eén daarvan is ongetwijfeld verdraagzaamheid.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Mevrouw Brusseel heeft ons standpunt uitvoerig uiteengezet. In de discussie heb ik op een bepaald ogenblik de uitspraak gehoord dat mensen die geen religie of geen levensbeschouwing aanhangen maatschappelijk minder betrokken zouden zijn. Ik wil daar uitdrukkelijk afstand van nemen. Ik ken een aantal onderzoeken die stellen dat mensen die zich niet engageren in één of andere vorm van maatschappelijk engagement minder betrokken zijn. Maatschappelijk engagement is echter meer dan levensbeschouwing of religie, het kan ook een sociaal-culturele vereniging zijn, het kan een sportclub zijn, een jeugdbeweging, een ecologische beweging, een regionale beweging. Bijna opleggen dat mensen die geen levensbeschouwing of religie aanhangen, waardenloos zouden zijn, vind ik een stap te ver. Ik zeg het omdat het mij als persoon ook geregeld uitdrukkelijk wordt gezegd.

Ik wil daar ook persoonlijk over getuigen. Een kind van 6 kiest niet zelf, het volgt het vak levensbeschouwing dat zijn ouders aanduiden op het papiertje dat ze in het officieel onderwijs meekrijgen bij de inschrijving. Later is het meer een eigen keuze geworden. Ik had wel het geluk dat ik sinds ik 5 jaar was – ik zat een jaar te vroeg – het vak zedenleer kon volgen. Voor de mensen die capaciteit hoog in het vaandel voeren is het misschien raar dat er voor sommige levensbeschouwelijke vakken te weinig leerlingen zijn. Ik heb dat altijd ervaren, zowel thuis als in de les. In het lager onderwijs waren we nooit met meer dan twee die zedenleer volgden, de grote groep volgde rooms-katholieke godsdienst. Ik heb altijd ervaren dat er in het leerplan niet-confessionele zedenleer zeer veel aandacht was voor respect voor anderen. Ik merk dat de afgelopen jaren vanuit het beleid alle levensbeschouwingen uitdrukkelijk gevraagd wordt dat veel nadrukkelijker te doen. Ik zeg niet dat er een probleem was met wat aangeboden werd, maar het blijkt wel duidelijk uit een aantal standpunten die door het beleid ingenomen werden in de dialoog met de erkende levensbeschouwing, uit de vraag om meer aandacht te hebben, onder andere voor de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), de waarden die hier voor ons toch al meer dan 150 jaar in de Grondwet zijn vastgelegd, respect voor andere levensbeschouwingen.

Ik zeg niet dat het daar een evidentie is, want elke dag zijn er 1400 niet-confessionele leerkrachten mee bezig. Ik ben blij dat het nu doorgetrokken wordt naar alle levensbeschouwelijke vakken in het officieel onderwijs. Ik denk immers dat het effectief begint met respect voor de andere.

Die getuigenis wou ik hier brengen omdat enerzijds sommigen zich afvragen wat zo'n vak is dat geen religie is maar toch gegeven wordt en, anderzijds, gezegd wordt dat een religie of levensbeschouwing volgen een voorwaarde zou zijn om zich maatschappelijk in te zetten. Dat wordt vaak op een hoopje gegooid. Ik voel dat dit bij een aantal mensen die net niet die stelling innemen, tot frustratie leidt omdat geïnspireerd wordt dat mensen met een stempel of een lidkaart maatschappelijk actiever of bewuster of beter zouden zijn dan anderen. Dat wil ik uitdrukkelijk tegenspreken. Er zijn ook heel veel mensen die niet per se een hogere macht moeten aanhangen om zich maatschappelijk in te zetten.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik heb met zeer veel interesse het afgelopen halfuur tot drie kwartier geluisterd naar alle betogen. Om het in één zin samen te vatten, is het een thema dat iedereen hier aanwezig beroert. Dat is al een grote verdienste op zich.

De twee sporen blijven voor mij zeer onderscheiden. Ten eerste is er de discussie rond de eindtermen die we hier straks zullen voeren. Op dat vlak sta ik samen met velen open om goed na te denken waar burgerschap een plaats krijgt. Sommige collega's zeggen dat wanneer iets een plaats krijgt, het ook overal zit. Dat is ook zoals met EHBO en reanimatie, dat zit overal, maar waar zit het dan uiteindelijk en waar wordt de finale verantwoordelijkheid gelegd? Ik vind het dus pertinent dat we het daar ten gronde over moeten hebben. Ik denk ook dat het in de huidige tijden waarin we leven, goed is het daarover te hebben, rekening houdend met de actuele omstandigheden.

Ten tweede, we kunnen erover van mening verschillen, maar volgens mij kan levensbeschouwing versterkend werken om een aantal waarden goed mee te nemen in scholen, in de maatschappij. Collega De Ro, ik doe daarmee helemaal geen afbreuk aan uw visie, maar ik besef wel dat u mij ook niet viseerde. Ik bedoel daarmee niet dat iemand die er niet zo over denkt, een slechter mens zou zijn. Ik ben het er totaal niet mee eens dat wat nu in de maatschappij gebeurt, de schuld is van het vak levensbeschouwing op school. Ik vind het een goede zaak hoe het gemeenschapsonderwijs vandaag omgaat met wat moet worden aangeboden en dat het zoveel aandacht heeft voor de interlevensbeschouwelijke dialoog. Ik kan daar zeker mee leven. Ik vind het ook een goede zaak dat het katholiek onderwijs vandaag een project heeft rond de katholieke dialogeschool. U moet dat ook eens lezen.

Dat toont eigenlijk ook aan dat als men onderwijs verstrekt vanuit een levensbeschouwelijke invalshoek, dit perfect kan op een manier die versterkend werkt voor de samenleving. Dat wil ik nogmaals benadrukken.

Ik heb mijn mening gegeven over het al dan niet wijzigen van de Grondwet. Ik heb respect voor de mening van anderen, maar we zullen die grondwettelijke bepalingen niet misbruiken om het niet te hebben over de noodzaak om in ons onderwijs de positie van burgerschap of democratische waarden een prominente plaats te geven. Mevrouw Gennez, u moet zich daar geen zorgen over maken. Voor mij kan dat debat perfect worden gevoerd binnen het huidige kader. Het ene moet niet worden opgeofferd om aandacht te hebben voor het andere.

We verschillen van mening op bepaalde punten, maar ik ben zeker bereid om het eindtermendebat genuanceerd te voeren.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (sp.a): Minister en collega's, ik dank u voor de uitvoerige en genuanceerde opmerkingen. Ik sluit me aan bij de heren De Meyer en De Ro dat verdraagzaamheid en respect voor ieders overtuiging, de basis moet zijn om het debat te voeren. Dat is evident. Zelf ben ik er heel sterk van overtuigd, hoewel ik geen religie aanhang, dat een sterk waardenkader heel sterk bepalend is voor sterk burgerschap en dus voor een hechte samenleving. Voor mensen die geen grond of wortels hebben, is het veel moeilijker om een lijn aan te houden en respect voor andere overtuigingen te hebben.

Ik hoor openheid bij alle partijen en dat stemt me tevreden, iets minder bij CD&V via de heer De Meyer. Er is wel openheid om het debat ten gronde te voeren enerzijds in het kader van de eindtermen en anderzijds in het kader van de Grondwet en het grondmodel van het Vlaamse onderwijs. Dat is een goede zaak.

Ik ben er echt van overtuigd dat we de samenleving eer aan doen als we ook in de organisatie van ons onderwijs kijken naar de sociologie van vandaag en niet naar die van gisteren. Ik lanceer dit debat absoluut niet in het kader van radicalisering of wat dan ook, maar wel vanuit een oprecht geloof in actief pluralisme en hoe daar invulling aan te geven, ook in ons onderwijs. Het standpunt van sp.a is dat we overal in het curriculum het brede vak LEF met levensbeschouwing, ethiek en filosofie moeten aanbieden in elke school in elk net. Daarnaast kan en moet er in het kader van de Brede School, los van het curriculum, voor zij die dat wensen, ruimte zijn voor levensbeschouwelijk onderricht. Ik hoop dat het debat verder wordt gevoerd en dat er resultaten worden geboekt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.